

RMr. III.

86/a.

Cybelei de Laudibus, et vitup Vini, et Aqvae. 1517.

Uj lat. ir. Qu.

120.

R. M. Jr.,

III. 86, a

6.

Opusculum De Laudibus
bus & uituperio Vini & Aquæ Va-
lentinæ Cybele, Canonici Eccle-
siarum Quinque ecclesiæ.
& Alben.

Opusculum de Rudi
bus & munitio Van & Aduz Va
lenti & hinc, Canonici Ede
lenti & munitio
& Aduz

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

2

REVEREND, DOMINO DN. GEORGIO
EPISCOPO QVINQVECCLESIIEN.

Cancellario Regio, Valentinus Cybeleius Ca
nonicus Ecclesiæ Alben. sui humillimam
Commendationem.

APELLES ille Couseximius pitor, qui, si Plinio cre
dimus, omnes in arte pingendi ante se genitos, & etiam
futuros superauit, nihil unquam quod dignum esse uoluit
antea ipse probauit, nisi prius illa aliorum iudicio exponeret,
ut si plures laudassent nec aliquid reprehensione dignum inue
nissent, ea tunc demum absoluta existimauit, tunc se cuiusque
opponentis certamini tuto & fidenter seruare non dubitauit
ut qui multorum industriam pluriffecisset, quam sui unius de se
ac operum suorum (licet sua semper magis quam aliorum cuique placeat,
& suo quisque studio maxime ducatur) opinionem. Quoniam
nemo ita sapit, nemo ita lynceus est, nemo ita excellenti pre
diti est prudentia, quin aliquando labatur & caecutiatur, si aliorum iu
dicio se exponere dedignetur. Et eum esse extremi ingenii (pro
ut credit Liuius) qui uel natura negare quod optimum factu
sit, consulere nesciat, uel presumptione temeraria sibi plus quam
deceat tribuente, quod in rem sit ab aliis exquirere, aut recte
exquirendis non parere audeat sicut ille optimus sit, qui & re
cte consulat, & quae recta sint uel ex suo uel aliorum iudicio
multo ante expedit. Ego uero in praesens idem quod Apelles
(quamuis in re dissimili) facere cupiens, haec exigua pre
tamenta ingenii sub unius declamationis titulo contenta, &
e tenebris tandem in lucem prodire cupientia, non existimaui
turum esse, si antea illis exequi libertas daretur, quam limam &
iudicium aliorum subiissent. Tuo igitur Reuerend. dñe & pa
ter ea iudicio expono, immo te iudicem & arbitrum exposco,
qui & solus mihi loco multorum es, & qui iustissimus ac alter
Aristides uel Bochorus, alter Rhadamanthus & Minos ab o
mnibus habearis, ut tuam interponendo authoritatem uni e
duobus coram tua dominatione reuerendissima caussam ha

bentibus ius suum administrare digneris. Non enim uereor
quia cum mihi pater & tanquam deus sis, ne fauore inductus
alteri aduersario meo iniuriā facias. Nec quia cū mihi adeo
seuerum quādoq; te exhibeas rarius in colloquium (Nam sit
licet in natos facies seuera parentum. Aequa tamen semper
mens est & amica uoluntas) admittendo, ob hoc existimabo
ut si iustiozem habuero causam me tanquam prophanum re
pellas, qui aliis ut comunem æquitate custodias propriam
tuam utilitatem sapissime negligere soles. Et qui comunia
pro tuis habeas, tuāq; pro comunibus exhibeas, qui ob synce
ritatem & tam incorrupte in iudicādis litibus iusticiam respe
ctum oculus ipsius iusticiæ appelleris, quem deniq; nunq; uel
numus, ut persona, aut preces de recto tramite ita seducere
poterūt, quin cuiq; quod suum esset tam recte persolueris, ut
nullum unquam tristem a te abire dimiseris. Causam autem
utriusq; litigantis Reuerend. dñe in processu declamationis
adeo manifestam deprehendes, ut sine aliqua nimirum diffi
cultate cognoscis cui potiores debeant partes attribui. Scio
enim tuæ Reuerend. dñationi iam non deesse aut uoluntate
aut tempus ad hæc legenda & pertractāda, præsertim quia nō
ob id publicis negociis te exoneraueris, uel q̄ lusib⁹ nihil eru
ditionis aspergas, nec aliquid ludicrum pro temperamento
quāq; adhibeas, uel q̄ eos etiam priuatus a te repellas, quos ma
ioribus rebus implicitus inter publica tractāda minus agno
ueris, erunt fortassis quædam quæ ad stomachum faciēt. Pro
inde ea fronte hæc exigua eminentissime Antistes in præfens
suscipe, ut etiam maioribus (quæ in posterum emerfura sunt)
aditus ad te ueniendi non intercludatur, talemq; te in his iu
dicem exhibeas, ut ipsa ueritas non minus se tibi debere fate
atur, quam hi qui te semper & pro benefactis & pro æquitate
syncero pectore uenerati sunt, Vale felicis, cui me
seruulum addictis. unice commendo. Ex Alba

Regali. Pridie Idus Ianuar.

DECLAMATIO VALENTINI CYBELEI,
DE VINI ET AQUAE POTORIBVS,

Utrū hi, uel illi laudabiliores sint. Vbi nonnulla
de Vino & Aqua, quatinus utraq; secundū suos
gradus, uel ad laudē, uel uituperium tendant
inferuntur; ad Dn. Ladislaum Macedo
nium Archid. & apicum.

SCIO AMANTISSIME DOMINE LADIS
slae, q̄ omne promissum sub de bitum cadere uideretur, ubi
præsertim promissum non obseruatum honesta ratione
uelari nō potest. Memini cum nuper Quinque ecclesiis in do
mo Reuerend. dñi Michaelis Doctoris, Vicarii, inter cœnan
dum quædam inter nos disceptaciuncula tractarentur. Et in Accentuū
ter cæteras mētio fieret de natura & obseruatione accentuū, natura.
sine quibus ita nulla dictio potest esse, sicut nulla uox sine uo
cali. Nec tamen satis intelligeremus, quomodo iidem ipas di
ctiones moderarent, licet quædam exemplaria præ manibus
haberemus, sed Gordiano nodo similia. Et perinde pollicitus
essem tibi me missurū facile modū, quomodo & obseruari &
intelligi possent, & quot essent in qualibet dictione ponendi,
put ipse ab Aldo accepissem. Quare pmissis satisfacere cupiēs
collegi hic quædam de eis ut sequit. Accēt⁹ esse decē numero, uide
licet, acutū, grauē, circūflexū. Cæterū, dii boni, Ecce occurrit
mihi q̄stio a te in principio pposita de aquæ & uini potorib⁹,
utrū hi, aut illi laudabiliores sint? & utrū poetarū q̄spiā repr⁹
sit q̄ uino abstinerit. In quo tñ ego tibi in p̄sentiarū uix fatif
facere possem, ne si ueritate dicerē uel odiosus sim, uel nō cre
dat mihi. Quāquidē obsequiū amicos ueritas odiū parit. Vnā
em̄ istarū partiū laudando, & alterā improbādo, uel mihi p̄si,
uel tibi uidebor facere iniuriam, qui tñ & mihi & tibi amicus
esse debeam, ac perinde ab iniuria inferenda cauere. Verum
amicus Plato, amicus Socrates, maior amica ueritas. Lauda/ Amicus
turus igit uel uituperaturus in eo non meis propriis nitar te Plato, sed
stimonis, sed aliorum autoritatibus qui de uini & aquæ natura amica ue
tura, aut eorum potoribus quippiā & dixerunt & scripserunt. ritas.

Q. si aqua & eius amatores pluribus clarorum uirorum dictis & exemplis, tanquam non laudanda asseretur, iam tunc de facili ab illa opinione cedam, in qua dum haec nuper tractare mus perstabam, & libens tibi tanquam uictori herbam porrigam. Si autem de uino eadem fiant, feras itidem aequo animo, nec me nec ipsos scriptores in eo accuses, sed ipsius uini naturam, quae se minus laudare permittat. ¶ Fateor ego quidem

† Vinū modicum proficit sua officia alacriorē reddat. Sed quis ibit inficias, quod sicut moderatum humanas uirtutes ac uires uegetet. Ita immoderatum destruat & eneruet, rationem perturbet, intellectum obscurer, memoriam hebetet, obliuionem immittat, errorem infundat, ad ignorantiam perducatur, & ingenium obnubilet, mentem & sanitatem mentis concutiat, ualitudinem corporis profliget, sensus penitus lapsabundos, & hominem non solum ex hominis potestate exire, sed etiam hominis nomen amittere faciat, & p inde brutum fieri. Quandoquidem dum ebrius se ipsum ignorat, quis non nouit, quod non plus sapiat quam uel pueri, uel anniculi

† Ebricitas senes. Recte autem Plato in libris de re publica dixit, quod non tantum senes bis pueri fiant, sed multo magis ipsi temulenti. Quin & Plutarchus scribit, quod olim lethargum & obliuionem ipsi ueteres Dionysio consecrabant, non aliam ob causam, nisi quia in uino delinquentes officii obliuiscerentur, & admonitione egerent puerili. Quamprimum enim aspergine uini sanitas mentis expugnatur, tunc omnium rerum obliuio, & ipsius memoria mors subsequatur necesse est, immo etiam furor.

Vinū non habet clauum, quod propterea dicitur, quia nihil consulte dicit aut facit, eo uero nec ratio obruatur, quae clauis uice sobrios moderatur & regit, consilium. dum autem ita uino marcens obruta sit, iidem agit (ut Isoocrates in sua praecipua oratione dixit) quod currus auriga spoliatus, hic enim aberrans a gubernatore in composita rapitur

& animus mente corrupta quid rectum sit despiciere nequit. Vinū non alibi ita em apud Athenam prouerbialiter exprimitur, quod uis habet calidum non habeat calciamentum, quia ebrius ex omni parte ciamentum pateat, & non aliter quam speculum omnia perspicua reddat. Ad hoc dixit Seneca in epistolis ad Lucil. Quemadmodum, inquit, dolia ipsa rumpuntur, & omne quod in imo iacet, in summam partem uis caloris eiecit, sic uino exarituante quicquid in imo iacet abditum effertur, & prodit in medium onerati mero, quemadmodum non continent cibum uino redundante, ita nec secretum quod suum est, & alienum pariter effundunt. Audi autem quemadmodum Zenon uir maximus colligat uirum bonum non futuris ebrium. Ebrius nemo secretum sermonem non erit committat, uir ergo bonus ebrius non erit. Quemadmodum ebrius, opposita interrogatione simul derideatur attende, dormienti nemo secretum committit, uiro autem bono committit, uir ergo bonus non dormit. Interim si hoc colligere uis, uirum bonum non debere ebrium fieri, cur simile agis, dic quod turpe sit plus sibi ingerere quam capiat, & stomachi sui non nosse mensuram quam multa ebrii faciunt, quibus sobrii erubescunt. Nihil aliud esse ebrietatem quam uoluntariam insaniam, extendere in plures dies uoluntaria illum ebrii habitum nunquid de fure dubitabis? Unde recte infania. Aeschylus poeta extulit, quod as formae uinum autem mentis speculum sit. Et Theognes ita: Igne probant homines aurum, argentumque periti. Ast hominis uinum monstrat aperte animum. Nec mirum quod sic homines in insaniam uertantur, dum nihil sciunt reticere, & stulte loquendo reticenda manifestent. In uino siquidem (sicut in prouerbio habetur) ueritas est. Et in uino ob id ueritas a Platone in Alcibiade filia uini credita est. ebrietas. Quicquid enim in pectore est conditum, id ebrietate in apertum profert, omnem animi facum tollens. Ad quod aspiciens quidam Persa celebratissimo apophthegmate negauit tormentis opus esse ad exquirendum uerum, quia uino rectius eliciatur. Ebrius enim ut Augustinus ad sacras uirgines scribit, dum nihil consequitur sanum nullo alio cogente praeter uinum cordis sui arcana patefacit, & amicorum sibi commissa secreta in me-

dium prodit. In quam sententiam habes illud Horatii dictū. Reges dicuntur multis urgere culullis Et torquere meto quē prospexisse laborant An sit amicicia dignus. Item alibi. Tu leue, inquit, tormentum ingenio admoues Plærunq; duro, tu sapientium curas, & arcanū Iocoso Consilium retegis lyæo. Nā quis id ignorat, quod quicquid in corde est sobrii, id in lingua sedere ebrii, & quod uinum & cum pueritia & sine pueritia ueridicum sit. Adde non aliam causam fuisse cur olim (ut adhuc in

Cur olim uinum re gibus non dabatur

sacris literis legitur) uetaretur, ne regibus uinum daretur, nisi quod ibi nullum possit esse arcanum ubi regnet ebrietas. Nā quod non ebrietas (ait Horatius. i. epist.) designat? opera recludit spes iubet esse ratas, ad prælia trudit inermē, sollicitis animis onus eximit, addocet artes Fœcidi calices quem non fecere

Icarus pri mus uinū ostendit mortalib⁹

disertum. Scribūt poeta Icarum Oebali Laconum regis filiū ac patrem Penelopes ob summam iusticiam & pietatem, qua præditus erat a Libero patre loco muneris suscepisse, ut primus omnium uini usum mortalibus ostenderet, qui id quidē apud Atheniē. ostendit, sæua tñ mercede, mox enim pœnas dedit, quem ipsi coloni & messoris ebrii (illis em̄ id in primis ad potandum dederat) interfecerunt, eo quod uenenum se ab eo accepisse crediderant. Vel Propertio lib. ii. eorum factum ita approban te. Icare Cecropiis merito iugulate colonis. Quare in multis locis pœna multabantur, qui in uineas prodibant. Quoniā uinū sit, testante Plinio, quod ad procinctum tenden

Vinū im pedimētū ad pcinctū tendētib⁹.

tibus semper impedimētum sit. Cuius cum multa & prope infinita sint uitia, tum illud in primis licet in medium proferre quod Philostratus libro ii. scribit de uita & gestis Apollonii Thyanaei, qui cum rege Pharaote confabular. ter disputans taliter differuit. Salutauit inquit rex Apolloniū interrogauitq; ab eo quid nam meditaretur. Neq; enim dormire te nimium arbitror cum aquam bibas & uinum cōtemnas. Tum Apollonius. An non dormire censet eos qui aquam bibūt? Dormire inq; arbitror, rex inquit, sed per leuem somnum, & qualem dicimus summis oculis insidere, non autem menti. Immo uero, inquit Apollonius, utroq; dormiunt, forte etiā mēte magis,

5

nisi enim quieta mens fuerit, nequaquā oculi somnum suscipiant. Propterea furiosi homines dormire nequeunt propter affiduiam mentis agitationem. Quæ cum in alia ex aliis iugiter cogitando transfiliant torue impudenterq; aspiciunt, sicut in somnes dracones. Quoniam igitur o rex manifeste interpretati sumus quid somnus operetur, cōcedam si ebrium ipsum superposueris etiam non dormire. Debaccans enim & quasi furēs animus multipliciter illū deuoluet, & plurimis implebit perurbationibus, uidentur em̄ sibi omnes qui concepta ebrieta te dormire nituntur nunc usq; ad domus culmen attolli, nunc rursus sub terram detrudi, & tali agitari uertigine, quali circū uolui Ixionem fabulæ perhibent. Et ut in hanc eandem sententiam accedens Lucretius lib. iii. de rerum natura dicit. Nec reperire potes quid sit tibi sæpe mali, cum ebri⁹ urgeris multis miser undiq; curis, atq; animo incerto fluitans errore uagaris si possent homines proinde ac sentire uidere pōdus inest animo, quod grauitate fatiget, atq; quid effugere haud potis est, inuitus adhæret & odit. In uino etenim magnum inest uitū, quod pedes patrum capter, ut ait Plautus, quoniam pessimus est & dolosus. Paululum igitur sublato capite Apollonius, Quanto, inquit, nos qui aquam bibimus dulcibus formis & multis magis abundemus, quā qui uinum bibunt iam ostendam tuam rationem secutus. Quod autem multis agitetur perturbationibus, & quasi furiis quibusdam uexetur ebriorum mēs, recte abs te dictum esse fateor, uidemus enim ebrietate correptos geminam lunam, geminum solem sese uidere arbitrari, alios non minus lapsos & pene sobrios nihil quidem tale cogitare, sed lætitia gestire, & uoluptate quadam perfundi, idq; non ob aliquam præclaram actionem ab eis gestam plærūq; cōtingit. Alii uero forenses orationes meditantur, cū in foro nunq; sint locuti, & se diuites putāt, cum nec drachmam possideant. Hi autem sunt o rex infania morbi, ipsa em̄ lætitia mētes agitāt, plures em̄ uidi qui bona quidam fortuna potitos sese arbitrantur somnum capere non poterant, sed excitati in medium profiliebant, quod satis argumenti est ipsa etiam

Medica
menta so
mni.

Aquæ po
tores puro
somno &
puro esse
intellectu.

Vaticinati
homines
diuinissima
existimatur
multo facili⁹
conspicit ani
ones citius ma
uino non suffocata,
sed pura mundaq;
omnia, quæ uiderit
aquæ q̄ ui
facile colligit & discernit.
Quapropter somniorum interpres
ni potores quos oniroptos appellat
poeta de nulla unquam uisione an
noscent. tea consultoribus respondebant,
quam uisionis horam scisci
tati essent. Nam si matutino tempore
somnia apparuissent, tunc de illo
aliquid coniectari se posse arbitrabatur,
quia tunc recte uaticinari posset
anima cum esset uino ciboq; liberata.
Sin uero primo somno aut media
etiam nocte, cum adhuc uino
suffocata demersaq; est anima
somnia dicerent apparuisse,
sapienter quicq; respondere abnuebant.
Quin etiam deos ipsos itidem
iudicare & sobriis animis potius
oracula tribuere

bona curas sollicitudinesq; præbere. Sunt autem quædam & medicamenta ad faciendum somnum excogitata, quæ si qui biberint, aut sese iisdem perunxerint tam proinde dormiunt ut mortui uideantur, inde tam obliuiosi surgunt ut ubiuis potius q̄ ubi sunt sese esse arbitrent. Quod igitur potiones corpori aut animæ neq; proprium neq; legitimum somnum inducunt sed aut ita profundum, ut semimortui uideantur, aut leuem admodum, & a quibus accidentibus rumpi facile te puto cõsensurum, nisi pertinax potius q̄ disputator & esse & haberi uolueris. Aquæ autem potiores singula perinde ut sunt, uident neq; sibiipsis ea quæ non uident, nec sunt, describunt aut figurant, neq; leues sunt, nec unq̄ aut torpore aut stultitia referti, nec supra q̄ deceat hilares, sed semper sibiipsis adsunt ratiocinatoribus similes, non uespere minus q̄ mane. Nunq̄ enim tales homines dormitabunt, etiam si in multam noctem fuerint operati, nec somnus eos tanq̄ dominus urget, caput uini seruum inuadens, sed liberos semper & toto corpore sese erectos præbent. Cum autem dormitum acceperint anima pura & quietasomnum capiunt, neq; prosperis elati successibus, nec aduersitatibus ullis depressi. Mens. n. sobria moderata sese ad utraq; habet, nec ab alterutra perturbatione superatur. Præterea curis uacua dulcissimo & iucundissimo somno perfruens nullis casibus excitatur. Per somnia insuper uaticinationem, q̄ apud

6
breuibus ostendam, Fuit quondam apud græcos uates nomine Amphiarus quem Thebis redeuntem terra uiuum absorbit rous uates. ipse etiam nunc in attica terra uaticinans somnia petentibus inducebat, eos autem cum responsa accipere uolunt sacerdotes integrum diem a cibo, a uino autem triduo iubent abstinere, ut pura expurgataq; anima ostensorum rationes colligere melius possit. Quod si uinum idoneum somni medicamentum esset, iussisset profecto sapiens Amphiarus contemplatores somniorum contrario modo sese præparare uino refertos tanquam amphoras in adytum descendere. Multa insuper oracula & alia referre possem cum apud Græcos tum etiam apud barbaros celeberrima in quibus sacerdos non uino sed aqua potatus ex tripode responsa petentibus Vinum salutem dedit. Vitiū autem ebrietatis cum in aliis cuiuscumque conditionis hominibus cerdoribus tum in primis in sacerdotibus reprehendi debet, prout nobis ueteris testamēti auctoritas suffragatur, ubi ministri templi prohibent uinum in utroque bibere, ne ebrietate grauentur corda eorum, & ut sensus eorum semper testamēto uigeat & tenuis sit. Dixit tamen deus in Leuit. ad Aaron pontificem. Vinum & omne quod inebriare potest non bibetis tu & filii tui, cum intrabitis tabernaculum testimonii ne moriamini, ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum & profanum, inter pollutum & mundum, doceatisq; filios Israel omnia legitima mea quæ locutus sum ad eos per manum Moysi. Idem Nazareis & sanctificatis domino præceptum est ut a uino abstineant, nec quicquid quod ab uua expressum est bibant. Vuas etiam nec recētes nec siccas gustetis cumctis diebus quibus ex uoto domino consecrati fuerint. In Ezechiele itidem habetur. Vinum non bibat omnis sacerdos qui ingressus est atrium interi⁹. Quare hoc quia uini potatio & a rerum cognitione animam seuoat, & in mortis piculum inducit, ut quicquid etiam in uita quod utile sit non satis uidere sinit quod tuliscumq; etiam uini haustus. Et non solum uinum sed & sycera prohibetur, quæ secundum Hieronimum est omnis potio quæ inebriare potest. Quin & noui testamēti christus saluator noster docet cauere nos debere quid ab illa ipsa ebrietate ubi ait. Attēdite uobis ne forte grauentur corda ustra in crapula & ebrietate & curis huius uitæ, & superueniat in uos illa repentina dies, tanquam laqueus enim superueniet in omnes quæ sedet super faciem omnis terræ. Vigilate itaque omni tempore orantes

Comœdi q̄ euangeliorum & prophetarum lectio ad stomachum facit, as poti⁹ q̄ & non librum, sed liberum cum maiori semper desiderio ac prophetas affectu tractamus) præter nomen & ordinem sanctitatis ac legimus. sacerdotis habere dinoscimur Et id etiam sacerdotium indigne plumentes, dum nomen domini despiciamus indigne ad altare accedendo, & panem quantum ad nos pollutum offeredo. Hinc est q̄ sacerdotium despectui haberi cœpit fere ab omnibus, & illi etiam qui per sanctæ uitæ operationem Christum & apostolos eorumq; documenta sequuntur ludibrio & in derisum exponantur, quorum uita & doctrina maxime obseruari deberet. Hinc est q̄ pauci etiam iam ex secularibus rectum habeant affectum non modo in ecclesiæ commodum, sed ne quidem ad diuina officia & missarum solennia rite au-

Nomen sacerdotum diæda, cum sacerdotum illis nomen exosum sit. Hinc est q̄ eodertum tinue fiant inclamationes in cleru, Cõtinue in bona eorũ inuasiones, tanq̄ etiã illis indigni essent, quibus tam male experuerfa uiuendi consuetudine abutant. Sed unde hæc? nõ certe aliũde magis nisi ex intèperata uitæ in cibo & potu trãsgressiõne proueniunt, unde ratio obruta amittit, & odiũ non tam hoĩum q̄ dei acquiritur Hi em̄, ut scribit Hieronymus, & habe-

Inter epulas & lasciuas pudicitiam seruare credunt. At propheticus sermo describit, q̄ eiiciendi sint de peruersis eorum domibus, & damnanis cõuiuiis. Et si uis scire quo eiiciendi sunt propter malas cogitatiões & opera sua, lege euangelium In tenebras scilicet exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium. An nõ cõfusio & ignominia est Iesum crucifixũ pauperẽ & esurientem p̄dicare, & ieiuniorum doctrinã falsis corporibus, rubentibus buccis, & tumentis ore? Si in apostolorum loco sumus non solum sermonẽ eorũ imitemur, sed etiã conuersationẽ & abstinentiam. Ne merito in nos detorqueat illud Esaiã dictũ. Væ qui cõsurgitis mane ad ebrietatem sectandã, & potandũ usq; ad uesperam ut uino astuetis. Verecundari profecto debemus, q̄ qui sese Christi imitatores & regni cœlestis hæredes profitemur, in his quæ sunt cœlestia, & christiano noĩe digna

8
nos etiam ethnici & pagani superauerint & superant. Legim⁹ Sacerdotũ liquidẽ apud Cheremonẽ stoicũ, q̄ prisca ægyptiorum sacerdotũ stotes & carnibus & uino semp abstinerunt ab eo tempore quo se diuino cultui applicuissent, ut sensus tenuitate forent uegetiores. Idem de Esseis apud Philonẽ, Eusebiũ & Iosephũ habetur, qui in Iudæa abstemii fuerunt, & quotidianũ ieiuniũ in naturam uerterunt. Hæc cũ ita sint quis non credat & aquã & hydropotas potioribus laudibus extollendos esse q̄ mero bibos. Probat em̄ Alexander in problematis, q̄ aquæ potores Aqua potores uisu, & cæteris sensibus (uinum em̄ copiosum spiritalibus uisibus sensus obstruit) multo sunt acutiores. Et in contrarium Salomon in prouerbiis. Cui, inquit, est suffocatio oculorum? nõ acutiores ne his qui commorantur in uino, & student calicibus epotant? esse q̄ uini. Quanto studio fugienda est ebrietas? quæ corpus domesticum spiritus receptaculum reducit in sterquilinum, carnis nostræ gloriã reducit in lutum, fugat prudentiam, cassat fidem, operatur naufragia. Augustinus. Ebrietas est flagitiorum omnium mater, culparumque materia, radix criminum origo uitiorum, turbatio capitis, subuersio sensus, tempestas linguæ, procella corporis, naufragium castitatis, amissio temperis, infania uoluntaria, ignominiosus languor, turpitudinam, dedecus uitæ, honestatis infamia, animæ corrupte castitatis la. Ebrietas in utroque sexu cuncta mala appetit, & nephanda committit. Et ut Apostolus ait. Regna cœlestia appetentibus denegat. Quisquis em̄ imoderatius cõuiuiõq; medius amissis modestiæ frenis insana fuerit ebrietate prostratus, auersus respicit stantes, quos integros uidere nequit, aut sermone.

longo superflua uerba emittit, & uana dicta componit, male clamans, & bene sibi sonans, Assumit inter pocula iniusta cer tamina, & nullis existentibus caussis asperam excitat rixā, q̄a interponendo uerba uana aliorum sana dicta non patitur au dire, sed in cōtumeliā erigit cōuiuariū & proximorū crimina. Alibi ebrietas aufert m̄moriā, dissipat sensum, cōfundit itel lectum, concitat libidinem, inuoluit linguam, corrumpit san guinem, om̄ia membra debilitat, uitam diminuit, & omnem salutem exterminat. Sic enim, teste Isidoro, carnales cupidi tates refecantur abstinentia, ita omnes animæ uirtutes uitio ebrietatis destruitur. Innocentius de hominis miseria: Quid turpius, inquit, ebriosor̄ cui foetor in ore, tremor in corpore, qui promit stulta, prodit occulta, cui mens alienatur, & facies transformatur. Alibi. Ebrietas cædis est mater, parens litium, furoris genitrix, petulantiæ est magistra. Vbi nāq; regnat ebric tas ratio ipsa exulat, intellectus obtunditur, consilia deuincit, iudicia subuertuntur, Thomas item sic. Licet ebrietas plurima mala operetur, habet tamen hoc ipsa, q̄ mentem hebetet se creta reuelat, gestus deturpet, eloquium scandalifet, lites gene ret, ac corporis uires exterminet, cadere iubet, bene agere pro hibet, requiem impedit, sensum alienat, obliuionem inducit, libidinem mouet, nauſeam prouocat, uisum minuit, & omni uirtute hominem destituit Seneca. Certe detegit omne uitii ebrietas, & incendit ubi possedit animum nimia uis uini, quic quid male latebat detegit uel emergit. Non facit ebrietas ui tia sed protrahit, Tunc impudicus morbum profiteretur ac pub licat, Tunc petulans non linguam, non manum continet, cre scit insolēti superbia, crudelitas sauo, malignitas liuido, om̄e uitium grassatur & prodit. Ad iuce illi ignorantia suā dubia & parum explanata uerba, incertos oculos, gradum errantem; uertiginem capitis, testa ipsa mobilia uelut aliquo turbine circumagente, totam domum stomachi tormenta cum effer uefcit merum ac uiscera ipsa descendit. Tunc tamen utrunq; tolerabile est, dum illi uis sua est, quod cum somno uitia, quæ ebrietas fuit crudelitas facta est. Est etiam apud Ecclesiasticū.

Diligentes inquit in uino noli prouocare, quia multos exter Vita uino minauit uinum. Ignis probat ferrum durum, sic uinum corda minuitur. superborum arguet in ebrietate potatum, æqua uita hoibus uinum in sobrietate, si bibas illud moderate eris sobrius. Quæ est uita quæ minuitur uino? Quid defraudat uitam? Mors. VI num in iucūditatem creatum est, & non in ebrietatem ab ini tio. Exultatio animæ & corporis uinum moderate potatum, Sanitas est mentis & corporis sobrius potus. Vinum multum potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit. Amari tudo animæ uinum multum potatum, Ebrietatis animositas imprudentis offensio, minorans uirtutem, & faciētes uulnera In cōuiuio uini non arguas proximum, & non despicias cum in iucunditate illius. Verba impropertii non dicas illi, & non p̄mas illum in repetendo. Cur hoc? ne furiosum in furiam & insaniam accendas. Alibi dicitur, q̄ uinum & mulieres apostatare faciunt sapientes a deo. Sicut enim mater fidei est conti nentia, ita perfidiæ mater est ebrietas. Hanc qui habet, ut dixit Ebrius nō Bernardus, non facit peccatum, sed ipse peccatum est, quia est facit pecca dæmon blandus, uenenum dulce, rabies uoluntaria, illecebra tū; sed ipse uoluptatis, deformitatis magistra, pudoris iniuria, quā nullus ē peccatū, nouerit christianus, quia seipsum non habet, teste August. qui illam habet. Et sicut in ebriis, ut idem August. ad sacras uirgi nes scripsit, non ratio ulla, non ullum uitæ gerendæ consiliū, nec ulla artium, aut gestorum, aut lectionū memoria, aut in dustria prouidentia est. Ita e contra in sobriis sobrietas est recti iudicii tenax, memoriæ recordationisq; inseparabilis fa Sobrietas pientia, secretorum custos, arcani uelamen, lectionum & do quid est c̄rina capax, studiorum & artium bonarū disciplina pariter & magistra ingeniorum, & capiendarum pedissequa, bonæ fa mæ semper auida, salubria atq; utilia creās, uirtutis singulare auxilium, cuncta cum ratione disponens, congregationi ho nestorum semper inhaerens: Plato item in suis libris legū p̄ci Vinū olim pit, ut pueri usq; ad ætatem duodeuicesimi anni om̄ino uino pueris in abstineant. Quia si ad feruorem ætatis calor uini additur, tūc habitum. ignis igni suggeritur. Idem, inquit Hieronym⁹ ad Eustochiū

quod uinum duplex est in adulescentia incendium uoluptatis, quia
oleum flammæ adiicim⁹. Prohibet & Plutarchus in præceptis
Pueros mi de ualitudine ut ne ignis ad ignem, impletio ad impletionem
nus sitire merum ad merum addatur. Quandoquidem pueri & etiam se
quod uiros. nes (testis est Aristoteles in problematis) citius tentantur &
uincuntur, isti defectu illius excessu caloris quasi natura debilita
ta. Minus tamen pueros sitire quod uiros, licet non minus calidi,
sunt quod uiri, quia uidelicet eorum calor humidus sit, uirorum ue
ro siccus. Quibus omnino usque ad quadragesimum ætatis annu
paruus usus admittebatur. Postea autem liberum fuisse etiam
licentiosius, præsertim cum senioribus, sed ita ut tunc mente
exhilarati, reliquo tempore se continuissent. Quoniam (ut scri
bit Macrobius lib. vii. saturnalium) qui sunt crebro ebrii cito
Ebrii cito senescunt. Alii ante tempus competentis ætatis, uel caluicio,
senescunt. uel canicie insigniuntur, quæ non nisi inopia caloris eueniunt,
Nam uino forma perit, uino corrumpitur ætas, dixit Proper
tius. Quamuis adulescentes perpauca ad senectutem perueni
ant, præsertim qui ante tempus uino plus quam deceat utantur. Illa
enim ætas (teste Cicerone in de senectute) multo plures quam sæ
uum mortis casus habet, facilius in morbos incidunt adule
scentes, grauius ægrotant & tristius curantur. Semper autem
Frugalitas bonæ ualitudinis, ait Val. Maximus lib. ii. quasi quædam ma
mater est ter est frugalitas, inimica luxuriosis epulis, aliena a nimia ui
bonæ uale ni abundantia. Habes in Ecclesiastico quod qui abstiniens est adii
tudinis. ciet uitam Et quam sufficiens est hominum erudito uinum exi
guum, & in dormiendo non laborabis ab illo & non senties
dolorem. Aristoteles etiam tam de sono & uigilia quam in lib. po
litorum scripsit, Vinu bibere non conuenire pueris, sed bonu
sine illo esse. Ex eo quod quidem compertum est pueros hebetio
res fieri (sicut est apud Aul. Gel. in noctibus atticis lib. iiii.) atque
hinc elici surditate, inproceraque fieri corpora eorum, minusque adu
Vino iprolescere. Oia uero contrario modo euenire his qui parce tam uino
cera ficti quod cibo utuntur. Hi enim diutissime uiuunt, & sani ac integri ad se
corpora nestam pueniunt. Et cum senectutis multa sint & prope infinita
puerorum incommoda, nullus tamen minus sentiet onera senectutis quam qui uel

abstiniens, uel abstemius est. Vidi ego multos in senectute foeli
cissimam egisse uitam quod uinu non biberunt. Immo tacere non possum
quin tibi quepiam in medium afferam, ut exemplis magis iudicaris, si Laus Ioan.
forte dictis fide adhibere nolles. Nosti tu ipse egregiu illu & Borne
uenerandæ canicie sené Ioanné utriusque regis nostri nutricium, myssa.
que tota Pannonia, quia uino careat & abstemi⁹ sit, Bornemyssa
uocat, quam agili sit corpe, quam sana mente, ut qui cum duorum fere secu
loru homo sit, non tamen in illo aspicias quod oculi eius caligent, aut aures
grauiter audiât, aut capilli fluât, facies in turpe pallore mutetur,
dentes minuantur, cutis areseat, pectus suffocetur, quod tussi cachinnet
aut genua trepidet, aut tali & pedestumore inflentur. Cum tamen si il
lum currentem aspicias, diceres uix duorum esse lustrorum hominem,
nisi canicies monstraret, quam homini in senectute est propria & natura
lis, in quo nec uirtutes corpis sensitiuæ minui incipiunt, nec sa
pietia crescere desinit, quod & in grauitate moru adeo maturus est
in reprimendis uitiis fortis, in constantia & autoritate precipuus, in
uerbis dulcis & affabilis, in sententiis sapiens & subtilis, in ætate
ac mente honorabilis, in consilio prudens, in animo non pusillanimis
aut formidolosus ut nullus sit quod eum uides non statim uel in admi
ratione uel in suas laudes sponte præcipat, eiusque naturam non extol
lat, nisi enim laudatissimi illius senis & abstemii temperantia cum so
brietate coniuncta, nisi maturu consiliu cum fortitudine & audacia
superiore anno fuisset, nulli dubiu est quod actum erat non solum de
nobilitate, sed certe de tota patria, dum furie illæ infernales Cru
ciatoru gens nihil propter crucem christianu hunc in uino & anguine
ratione demersa baccharet, & more ferarum sauiret Georgiu Si
Cruciferi
culu ducem suu & beluam illam mero spumate & temulentu Belial nil præter
sequens, Christu blasphemans & negans sub quodam religionis & bono crucem chri
nitatis preteritu, innocentiâ extirpans, solâ crudelitate summam uir stianum
tute credens, cui sceptru regiu & administratio impii deberet. habent.
Cum enim iam fere Hungaria in gladio & sanguine occupata
Budam regiam sedem expugnare moliret, & castra ad primum
ab urbe lapidem locasset hoc solum & extremum sui laboris
opus credens quod regem iam senio confectum cum liberis Ludo
uico rege & Anna regina interceptisset, nec amplius inueniret,
C ii

qui pro regibus & patria se opponeret. Ecce hic solus abstemi
us senex herculeam audaciam resumens, canumque caput deuo
uens cum hydra multorum capitum belua bellum suscipit, so
lus sobrius cum bacchanalium exercitu inter merum & sang
uinem fatigato concreditur, & uictor euadit, ac patriam & re
ges sua uirtute a tanto periculo liberat, dignus certe qui instar
numinis coleretur, & non solum laurea uel querna sed aurea
profecto corona insigniretur. Tanto utique merobibis preferen
dus, quanto dignius fuit, ut sobrius cum paucis plures uinceret,
qui uino astuantes ignominiam honori improbitatem uirtuti
crudelitatem pietati praeferebant. Mulieribus quoque Roma
nis & totius Latii Romulus aduetitam uenerem inhibendam
perpetuum uini usum interdixit, temulentiam ipsam princi
pium corruptionis in foemina esse ratus. Quia, ut scribit Val
Maximus lib. ii, proximus a libero patre intemperantiae gra
dus ad inconcessam uenerem esse consuevit. Quaecumque enim
inquit foemina uini usum immoderate appetit, & uirtutibus
ianua claudit, & deliciis aperit. At sobrietas, Augustino teste
ad sacras uirgines, in foeminis ad terram deponit aspectum,
ebrietas uero amisso pudore in uerecundos erigit uultus. So
brietas cum summa trepidatione & silentio irreprehensibili
emittit uerbum. Ebrietas uero impudoratum facit foeminae &
sermonem & uultum. Sobrietas enim in foemina metus & sen
sus est membrorum omnium corporisque tutela, castitatis pu
diciciaque munimentum, pudori proxima, amicitiae pacisque ser
ua, honestatique semper coniuncta, criminumque & omnium ui
tiorum profuga. Mutius etiam Scaeuola legem statuerat ut si
qua mulier uinum bibisset uestalis nunquam fieri permitteretur.
Et ob hoc, teste M. Catone, mos ac consuetudo in ciuitate in
oleuerat, ut uiri ac propinqui domum reuersi coniugis ac fili
arum osculum poscerent exploraturi an temetum olerent. Pro
pterea aiunt Aegnatium uxorem suam ex dolio fuisse interfe
cisse, quia uinum bibisset, & a Romulo caedis absolutum. Cn. Do
mitius iudex mulierem quandam dote multauit, quod uinum in
scio uiro suo gustasset. Stulla inter morte damnata est ob eam

Mulieribus
Ro. uinum
bibere non
licuit.

Sobrietas
tutela ca
stitatis &
pudicitiae
est.

psam causam, autor est Dionysius in lib. antiquitatum. Et alia
matrona, sicut recitat Fabius pictor in annalibus, inedia mori
coacta est, quia oculos in quibus erant clauae cellae uinariae
resignauisset. Foeminas item ceteras ac coniuges ipsi praefici Ro
mani cum primo nuptiarum die tum etiam reliquo tempore Grauidis
uinum nimium modice sumere uoluerunt, maxime uero cum matronis
proli uacarent, quod illis grauidis uinum noceret, partusque igna
uos redderet. Nam & Aristoteles probat quod uinolentorum geni
tura sit & aquosa & infocuda. Et Plutarchus in libro de edu
candis liberis praecipit, quod hi qui se mulieribus gratia genera
re sobolis admovent, omnino sobrii aut uino saltem modestissi
me delibato congressum faciant. Quibus enim ex initio ut a
genitoribus per ebrietatem seminarentur accidit, hi uini auidi
ac temulenti nimirum esse solent. Eapropter cum Diogenes
quendam ex temulentia alienatae mentis adulescentulum de
sistere cerneret. O adulescentule, inquit, ebrius te seminauit pa
ter. Vinum etiam uirginibus uenenum est. Vnde ita scripsit Hie
ronymus ad Eustochium. Sponsa Christi uinum fugiat pro ue
neno. Haec aduersus adulescentiam prima arma sunt uinum. uirginibus
Non sic auaritia quatit, inflat superbia, delectat ambitio, faci
le aliis caremus uitiis. Hic hostis intus est inclusus, quocumque
pergimus nobiscum inimicum portamus. Vinum & adulesce
tia duplex incendium uoluptatis. Quid oleum flammam aduici
mus? quid ardenti corpusculo ignea fomenta ministramus?
Ceterum obiciet ut nuper leges latas fuisse ad mulierum sal
tem retundendam intemperantiam ne uinum biberent, et ex
inde impudicitiae notam incurrerent, siue ad puerorum tuendam
innocentiam, non autem uiros. Tanquam uero uiris uel impune licet
infuriam agi, & uini abuti temperantia, uel aquam tanquam non ne
cessariam (qua tamen nullum fere elementum omnibus animantibus ma
gis necessarium est) aut corpibus exitiosam ab humano usu ex
cludere. At cur Romani ita seruis ac mancipiis omnibus, ita
magistratibus & oratoribus, & his qui Reipublicae consulunt ut foeminae Aegrotis
minis uini usum inhibuerunt? Cur aegrotis ferme omnibus & uinum semper
semper medici uinum interdiciunt? An propterea ut ait Cicerone, obfuit.

iii. de natura deorum, q̄ raro profit, noceat autem sapiſſime
tanq̄ melius ſit oīno non adhibere, q̄ ſpe dubie in apertū peri-
culum incurrere. Cur Ariſtoteles, Plato, & Galenus medicorū
Carthagi neſ. lex in princeps extollant & laudent legem illam Carthaginenſiū q̄
caſtris ui olim nulli uinum deguſtare permittebat, dum militantes ca-
num nō pa ſtrenſibus rebus incumbere, ſed toto militiæ tempore om̄es
riebat eſſe aquam bibere uoluit. An ideo, quia uino ad laborē ferendum
homines remolleſcāt. Cur Locrenſes Zephyrii legem Seleu-
ci non improbant attentius obſeruant? quum tñ illis ſi
qñq; uino uſi fuiſſent capitale indicebat ſupplicium. An ideo
quia ſine eo & honeſtati & reipublicæ ſuæ magis conſulerēt.
Cur Cæſar in commentariis ſuis conſuetudinem Sueuorum
Sueui po Germaniæ populorum non itidem improbauit? qui uinū ad
puli uinū ſe importari oīno non ſinebant. An idcirco q̄ ea re corpora
ad ſe porta ſubneruari arbitraſent? Cur ita Neruii populi, eodem teſte,
ri nō ſinūt; inter Belgas hoc moris habuerūt, ut nullus mercatoribus ad
eos aditus eſſet, nihil uini reliquarumq; rerum ad luxuriā per-
tinentium patiebantur inferri. An ideo, quia aīos his elāgue
ſcere uirtutemq; remitti cognoſcerent. Cur Turcæ adhuc ex
lege Mahumeti, & Saraceni ex antiqua Arabum cōſuetudine
uini uſum capitale crimen ducant? An ideo, quia recta rōne
ſubneruata & intellectu oīno deturpato hoīes ſapiſſime ī bru-
ta & irrationabilia tranſmutet? Cur itē adhuc multi patres re-
ligione & ſanctitate inſignes in monaſteriis & cōnobiis uiuē
Religioſi tes, non helluones, ſed potius antiquos patres & ſanctos uiros
& ſancti pa imitātes parciffimo uino utant? qualis fuit Paulus, qui bonū
tres uinū dicit eſſe nō bibere uinū. Sanctus Petrus q̄ pane oliui & aqua
non bib eñ faltē q̄nitia hoīs fuerūt, poſt dñi aſcenſionē uixit. Vt Iacob⁹
cognomento iuſtus frater dñi qui nec uinum nec ſyceram bi-
bit, Vt Paulus & Antonius eremita, qui poſt eſum panis a cor-
uo accepti ad fontem accedentes, & prono ore, manibus con-
cauis aquam ſemper haurientes ſitim expellebāt. Vt itē Ono-
frius, Honoratus, Paſtunius, Apollonius, Dorotheus, Hor. Hy-
larion, Pambus, Romualdus, Columbanus, Maxentius, Bene-
dictus & Aegidius abbates. Fulgentius item Amandus, Ger-

manus, Gregorius, Lupus, Blaſius, Eraſm⁹ episcopi. Et alii plu-
res ut Timotheus, Hoſpicius, Franciſcus, Euagrius, qui om̄es
partim in cōnobiis, partim in ſolitudinibus ac deſertis uitā
ducentes, uel omnino nunquam uel rariffime uinum guſtare
uoluerunt ſolo pane & aqua tota uita ſua utentes. An ideo, q̄ a
uinum mētem obumbret, & diſcretionem deuotionemq; ad
deum impediri per id exiſtiment? Cur item ueteres Græci illi Græcorū
om̄ium ſapiētiffimi adeo & aquam & uini moderatū uſum modeſtia
laudauerunt? ut duos uini cyathos nō aliter quam ad quinq; in bibēdo
aquæ dilutos bibere ſolerent, uel unum uini ad tres aquæ cya uino.
thos. Author Athenæus. Vel ſi tres partes lymphæ eſſent, quar-
ta uini addebatur. Author Heſiodus. Vel ſi una ad duas aquæ,
Author Anacreon, Vel ſi dilutione uti nellent nō aquam me-
ro, ſed merum aquæ addebant. Vel ut minimum uini facilius
miſceretur, Author Theophrastus, Sed nec aliter probabant
bibendi conſuetudinem ſiue quis ad numerum & memoriam
amicorum, ſiue muſarum, ſiue gratiarū biberit, niſi citra pro-
brium præſcriptum poculorum obſeruaſſent, ut quibus ultra
tertium craterem attingere infame erat, Vnde quidam extu-
litris tantum crateras his qui ſana ſunt mente propino. Pri-
mum ſanitati, ſecundum uoluptatis, tertium ſomni, ulterius
probri eſt. Et alter primam potionem diſtribuit gratiis, horis
& Dionyſio. Secundam Veneri & Dionyſio, Tertiā probro &
damno. Quid multa? Aquæ certe tanta uis eſſe diſcoſcitur, ut
non per aliam uiam quis celerius cum ad uirtutē tum ad deū
perueniat, niſi per eius uſum & uini ac carnis abſtinentiam,
Quia enim Minos Cretæ rex & dominus per ſpaciū nouem Minos rex
dierum ſumma erat uſus abſtinentia, meruit ut legem a Ioue legem a Iō
acciperet, quam Cretenſibus primus propoſuit. Quia Heſias ue accipit
prophetarum & religioſorum princeps dum ad filiam Sare-
ptanam perueniſſet, non carnes, ſed panis buccellam, non ſtinentiā.
uinum, ſed aquam expetiſſet. Propterea a deo altiffimo ob-
tinuit ut & ſapientius prophetaret, & ab angelo nutrire-
tur. Sed non carne uel uino, uerum pane & aqua. Demum & hoc
meruit ut uiuus flammeo curru in cœlum uſque raperetur.

Ita & Moyses non quia ebrietati & crapula indulisset (prout multi cū Dathan & Abyron qui male perierunt) a deo in mō te Sinai legem accepit, sed q̄ quadraginta diebus abstiniisset

Ioan. Bapt. a Christo cōmendat Quid dicam de Ioanne Baptista primo sub nouo testamento religionem inchoante? Nonne & ipse ultra omnes sanctitate cōmendatus ob hoc q̄ uinum non biberit, de quo ita lo- q̄ uinū nō bibit

Nabuho donosor rex in besti- am trans- formatur. & Nabuhodonosor regis Babyloniae p̄cā, qui uidelicet ex iusto & districto dei iudicio propter intrinsecam animi elati onem in bestiam transformatus, septem annis inter bruta ani- malia uiuere debuit, in septem tantummodo menses redegit, Ipse em̄ hac de se loquitur. In dieb⁹ illis, ego Daniel iugebam trium hebdomadarum diebus, panem desiderabilem non co- medi, caro & uinum non introierunt in os meum. Et ideo an- gelus dixit ei. Ex die primo quo tu posuisti cor tuū ut afflige- res te in conspectu dei, exaudita sunt uerba tua. Propterea etiā

Rhecabi- tā scyphos & calices uini respu- unt. Rhecabitarum a dño deo maximopere commendata est ab- stinentia, qui patris p̄ceptis obtemperantes scyphos & calices uino plenos cū sibi propinarent respuerūt. Nō bibemus uinū inquit, quia Ionadab filius Rhecab pater noster p̄cepit no- bis dicens. Non bibetis uinum uos & filii uestri usq; in sempi- ternum. Quamobrem merentur a domino audire. Non defici- et uir de stirpe Ionadab, filii Rhecab stant in conspectu meo cūctis diebus. Præterea non parui fuit meriti abstinentia (quā Hieronymus miratur) antiquorum sacerdotum qui semp car- nibus & uino abstinerūt, propter tenuitatem sensus quam ex his patiebantur, & propter libidinis appetitum qui ex hac po- stinuerunt tione nasci solet, Pane uero raro uescebantur; ne onerarent

13

stomachum, oleum tñ in oleribus nouerāt, & hoc etiā parum propter nauſeam leuandam. Volatiliū aut atq; ouium car- nes ita uitauerunt & lac, ut alterum ex his carnes liquidas, alte- rum sanguinem esse dicerent solo colore mutato. Tanq̄ in eo Filiis Israel compertum haberent, q̄ per huiusmodi abstinentiam orōnes semp per iuarētur. Ita em̄ Israelitæ sapissimè maximas multorum ho- abstinentiā stium copias ut Holofernis, filiorum Beniamin, Philisteorū, hostes ui ac aliorum deuicerunt, qui prius ieiunauerunt; deinde orauere cerunt, & demum uictoriam reportarunt. Item dum per abstinē- tiam se citius peccatorum indulgentiam a deo posse impetra- re crediderunt. Quemadmodum & Niniuitæ quibus commi- natū erat, ut ciuitas propter eorum peccata submergi debuif- set, at quia dum a maximo usq; ad minimum se per abstinē- tiam affligerent, meruerunt ut nec peccata eorum recordare- tur, nec ciuitas demergeretur. Quia aut discipuli dñi abstinence nesciuerunt, ideo eos post cœnam Christus durius increpa- bat, q̄ una hora secum uigilare & orare non potuerint. Quis p̄- increpat fertim abstinentiā ualeat ad uigilias & orōnes perficiendas, si discipulos cut etiam ad uictoriam cum temporalē tum spiritualem con- sequendam non parum facere uideat. Prout legimus in libris Iudicum, q̄ in trecentis uiris aquam bibentibus dominus po- pulum suum liberauerit. Et Manuæ sterilitatem uxoris accu- santi p̄cesq; ad deū profundius porrigenti, angelus non aliter posse uxorem eius concipere respondit, nisi abstinentia uterē- tur. Vnde demum & exauditi fuerunt & Sampsonem filiū for- tissimum bellatorem habuerunt. Quin & Christus cum disci- pulos suos ad p̄dicandum mitteret p̄cepit hoc in primis, ut cū in hospicia uenirent de appositis contenti essent, comederēt & biberent quæ apud illos essent, delicata uero minime expe- terent, ne crapula fortassis & ebrietate caterisq; deliciis sup- Noe pri- plantanti officii ad quod missi erant obliuiscerentur, eosque mus uini (unde saepe multa mala eueniunt) uinū seduceret. Quod Noe inuentor proprium illexit authorem, eumq; qui primam uineam plan- p̄pter ebr- tauit, primum uinea supplantauit, & ad derisum priorū fili- etatē a fili- oram suorum exposuit. Ille em̄, ut dixit Hieronymus, ad uni⁹ is derides.

horæ ebrietatem nudauit femoralia sua, quæ per sexcetos an-
Loth ex uinos contexerat. Idem. Vinum Loth diuino iudicio tot ex mil-
no incestu libus hominum solum iustum in horribilem filiarum præci-
cū filiabus pitauit incestum, & cum quemadmodum extulit Augustinus
commisit. super Genesim. Ebrietas decepit ac uicit, quem Sodoma deci-
pere & uincere non potuit, uritur ille flammis mulierum, quæ
sulphurea flamma non urebat. Vinum Amon fratrem primo
genitum cum propter uiolatae sororis iniuriam iratus Aba-
lon perdere decreuisset, uino grauem iussit interfici, quamuis
& aliter posset, sed sic uinum possessores suos faciles præbet ex-
cidio. Quod etiam Nabal Carmelum suæ huic imbecillitatis
& in Dauid regem contumeliæ, illinc regiæ potestatis oblitū
in conuiuio detinuit. Cum iam mors ebrio immineret, ni-
si uini periculo prouidentia uxoris occurrisset. Vinum quoque

Holofer-
nes gentiū ea pte Holofernes Assyriorū militiæ princeps, qui eū deicis
uictor a uiseta uniuersarum prouinciarū & urbium Syriæ reges puta Me-
no & femiopotamiæ, Sodal & Libyæ, Ciliciæ atque Apomeæ. At demum
na uincit & a uino uincitur & a femina obruncatur, dum in obsidione
& obrun-

catur. Bethulæ ciuitatis Israel Iudith feminarum omniū pudicissi-
mam & uiduam coram se adductam inhonestius adamasset,
uiniq; ob eius presentiam tantū bibisset, quantum antea nūq;
Vides ne quam turpe sit ut quem non uincit homo, uincat li-
bido, & obruatur uino, qui non uincitur ferro. Et penes quem
palma fuerit uincatur a dolio. Sed uenter mero æstuans cito
despumat in libidine. In uino enim luxuria est, in luxuria uolu-
ptas, in uoluptate impudicia, & qui luxuriatur uiuens mor-

Qui luxu-
riatur ui-
uens mor-
uus est. tuus est. contumacissimas & bellicosissimas gentes hostibus tradidit.
Iugumque recusantes in alienum redegit arbitrium, inuictos. n.
acie mero domuit, Nam cum Cyrus Scythis bellum intulisset
uadum per fluminis Araxis transfisset aliquotulum procedens ca-
strametatus est. Et postera die quasi timore percussus castra
fugiens deseruit. Vinum tamē affatim & ea quæ erant epulis ne-
cessaria reliquit. Erat aut tunc Scytharū regina Thamyris re-

17
cognita filium adulescentem ad persequendum cum cū tertia
parte copiarum misit, Cum aut ad castra Cyri uenisset, quæ mi-
litaris rei ignarus erat, ueluti ad epulas non ad plium uenisset
omissis hostibus insuetos barbaros uino se onerare patitur, pri-
usque Scythæ ebrietate quæ bello uincunt. Nam cognitis his Cyri igno-
Cyrus reuersus per noctem saucios opprimit, omnesque Scythas cū miniola
reginæ filio interfecit. Sed tamen quibus ille artibus Massagetas mors.
uicit eisdem illis paulo post uictus ignominiosissime occubuit,
Cuius caput in utrem uino & sanguine refertū iniectū est, me-
rita utique affectū mercede, ut quæ per elusionē uini in recopēsam
sanguinē expetiuerat & sitiuerat, & uino tunc & sanguine sati-
are. Ita Annibal missus a Carthagine, aduersus Afros rebellā-
tes cū sciret gētē auidā uini eē, magnū ei⁹ modū mādragora Annibal
permiscuit cui⁹ iter uenenū & soporē media uis est. Tūc plio le uino man-
ui commissio ex industria cessit, nocte deinde intēpesta relictis in dragora
tra castra quibusdā sarcinis & oī uino infecto fugā simulauit. Cūque mixto
Barbari occupatis castris in gaudiū effusi medicatū merū aui Aphros
de sumpsisent, & in modū defūctorū strati iacerēt, reuersus An superat.
nibal illos cepit & trucidauit. Quid loquar de hoc quod olim Galli
gēs alioque natura ferox, ita corporis uassitate ut armis terribilis
& plane ad hominū iteritū atque urbium excidiū nata uini dulcedi-
ne, ut Liui. ait, adlecti in Italiā a principio impetū fecerūt, uasta-
tis omnibus intermediis, occupatis locis ab alpi⁹ usque ad Padū, a
Pado usque ad urbē, urbe incēsa & tota ferme ferro & manibus
solo æquata, Romanis indiscriminatim pro maiori parte iam
occisis & mactatis, iam post exiliū Camilli solo Capitolio re-
stāte quod fatigare & expugnare debuerāt. At illi uino expu-
gnati cū iter diu regionē puagati, uino p̄ssi, soporeque iacentes
passim per castra dormirēt. Ecce Camillus patriæ misertus illos Camillus
noctū adorit uallo supato in quoscūque ensis late puagat, nec ab ul Gallos ui-
lo reuocat pectore ferrū, sic illi primū uino sibi fo- tunā, dein no sepul-
pœnā & excidiū cōpararūt. sic syracusani cū dionē nobilē uix- tos extir-
factiōe iuidorū urbe expulisset, a Leōtinisq; & Dionis obsidio pat-
ne tenerēt, ac quāsdā obsiditiū triremes frumēto ac pecuniis
oneratas recepissent. A deo ob eā uictoriam elati sunt, ut iam

hostibus contemptis uoluptatibus immerſi non niſi ueneri & uino indulgerent. Hoſtes itaq; populum cōſpicati crapulis ſomno uinoq; ſepultum prima luce arcem impetūt, obuios pro libidine occidunt, ædes diruunt, mulieres puerosq; abducūt, urbem mœre deſperationeq; implent. Ipſe uero Dion cum Nypſio prōptiore manu urbem inuadens, omnia populatur, omnia diripit, & caſis utriuſq; ſexus hoībus, omnia igni ferroq; mandantur, Simili modo deinde iidem in manum Marcelli etatem in ditionemq; Romanorum deuenerunt. Sic & Babylonii a Perſis & uicti fuerunt, & in poteſtatem Cyri redacti, Sicq; publica celli & Ro. ebrietas multorum annorū pertinacia bello deſenſa mœnia ueniunt ſape patefecit, ſicq; plurimæ urbes diu obſeſſæ nec raptæ cuſtodibus ſomno uinoq; ſepultis ab hoſtibus patefactæ ſunt, & incendiis concremata. Sic infiniti nimio uino impellente iniuſta impiaq; homicidia commiſerunt. Vnde cecinit Virgili⁹ in opusculo de Venere & uino. Nec Veneris nectu uini capia ris amore, Vno nanq; modo uina Venuſq; nocent, Vt Venus neris natu eneruat uires ſic copia uini. Et tentat grefſus debilitatq; pedes ra ac uitia. Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri, Arcanum demens de tegit ebrietas, Bellum ſape petit ferus exitiale cupido. Sape manus itidem Bacchus ad arma uocat. Deniq; cum mētes hominum furiant uterq;. Et pudor & probitas & metus oīs abeſt Compedibus Venerem uinclis cōſtringe lyæum. Ne te mune ribus lædat uterq; ſuis. Sed ut tandem finiam de his iam tacebo q̄ de uini ac ebrietatis incommodis ſcripta ſunt. Reuertar ad ſecūdam propoſitionis tuæ partem ubi niteris aſſerere, q̄ nihil ab ingenioſis uel oratoribus uel poetis præclarū edi poſſit, niſi per uini myſterium audendo totam cauſam tuam in fit edi ab medium allatam ex cuiuſdam temulenti poetæ (ſiue is Deme his qui ui trius ſiue Niceratus ſiue alius quiſpiam fuerit) diſticho deſen dere & ſaluare qui dixit. Dulce merum muſis æquus eſt in car mine uelox. Si quis aquā potas nil bene parturies. Sed dii bo ni quam hæc ipſa dicta temulenta ſunt & uinū redoleant? Que ris em̄ a me utrū quiſpiā poeta repertus ſit qui uino abſtinue rit? eo tñ animo ut exprimeres idem q̄ nullus bon⁹ poeta poſ

ſit eſſe, qui uino uel moderate utatur, uel omnino careat, opti mus uero ille ſit qui bene bibat, & ſemper uinolentus ac ebru⁹ ſit ſicut Ennius, de quo dicitur. Ennius ipſe pater nunq̄ niſi po tus ad arma Venerat &c. Et ipſe Niceratus etiam. A quam aut bibens bonum non faceres uerbū. Quod ego oīno ita eſſe cre Qui uiri in diderim, ſi minus ſit eſſe temperatū q̄ non temperatum. Et ſignis fue ſi in maiori habēdi ſint honore ac p̄cio uel Craſſus, uel Syl'a, runt infa uel Catilina, uel Clodius, uel Septimilius, uel M. Drufus, uel C. mia ex ro Sernius, uel C. Marius, uel Seruus Galba, quorum alius cupidi manis tatis, aliud crudelitatis, ali⁹ perfidiæ, alius luxuriæ, alius auari ciæ, alius ſuperbiæ, alius uoracitatis, alius item ſauiciæ crimi ne infamis erat, Minori uero æſtimentur p̄cio uel Cato exem plar & norma omnium uirtutum ex ſanctitate, grauitate, do ctrina, integritate, frugalitate, & cæteris moribus, Vel Scauri ex grauitate & ſeueritate. Vel Curius ex temperantia & probi tate, Fabius Max. ex moderantia, Fabricius ex iuſticia, Marcel lus ex pietate. Q. & Mutius Scauolæ ex conſtantia. L. Paul⁹ ex abſtinentia. Q. Crispinus ex manſuetudine. Regulus Attilius ex fidelitate. Q. Metellus ex humanitate, Varro ex uerecūdia, Pompeius ex patiētia, Horatius ex fortitudine, Curtius ex au dacia, & demum Q. Conſidius ex liberalitate, Vel ſi magis lau Iulius Cæ dandus Bonofus ille Romanorum Imperator q̄ Iulius cæſar ſar ſolus ſo quorum iſte ſolus etiam Cætonis aduerſarii ſui & inimici ſen brietate rē tentia ac iudicio ex Cæſaribus propter ſobrietatem ad robo pub. Ro. randam rempub. uenerat. Ille uero ad euertendam propter te roborauit. mulentiam, ut de quo Aurelianus dicere ſolitus ſit, q̄ ille non ut uiueret ſed ut biberet natus eſſet, qui q̄tum bibendo turpi ter ingeſſerat, tñ meiēdo turpius egerebat. De quo & hoc ad dam, q̄ dum ille a probro ſuperatus uitam laqueo finiſſet, p̄ filem q; ſe feciſſet, per iocum non hoīem ſed amphoram pen dere dicebāt, Quod ſi ita eſſet, ut nihil præclarum niſi in uino uel dicereſ uel ederetur. Cur tñ apud Græcos (uti pueri etiam nouerunt) Demotheues abſtemius cum in moribus tum in orōnis uehementia fuit prælatus Aechini ebru⁹? ut q̄ licet ei Aechines inimiciſſim⁹ eſſet, & contra eum capitalem ageret.

causam, eius tamen eloquentiam cum in eo considerasset & acerrimum in dicendo oculorum rigorem, terribilemque uultum, pondus item singulis uerbis accommodatum, sonum uocis, efficacissimos corporis motus ita commédaret. Et si operi inquit ei nihil addi potest, tamen apud Demosthenem magna pars Demosthenis orationem Demosthenis contra se factam Athenis a legibus contra admirari uidisset, protinus in eam uocem erupit. Quid si inquit Aeschinés bestiam illam orantem audissetis? Cur item Plato omnes illosque doctrinae & sapientiae uacarent a uino excludit, in festis saltem & sacrificiis illius usum eis permittens? Cuius non alia ratio assignatur, nisi quia uino ipsa ratio expugnatur. Quin & apud poetas inter potiora & eminentiora praecepta illud est unum quod scilicet uino abstinere debeant, ut quod aliter nullus diuinitatem eius artis assequi possit, nec aliam esse uiam ad gloriam perueniendi, quod nec Horatius (tanquam non sine magno piaculo praecepta praetereundum) omisit, idem affirmans, quod omnes clari poetae obseruauerunt. Qui studet (inquit) optatam curam pertinenter gerere metum. Multa tulit fecitque puer sudauit & alfit. Abstiniuit Venere & Baccho qui pythia catat. Idem affirmat Iuuenalis, Fuit utile multis Pallere & toto uinum nescire decébrī. Tanquam minus deceat ut ille sublimitatem cogitationum uino praepectat. Poeta in ipsa fronte diuinitatem gestare debeat. Talis tamen est poeta qui sublimioribus uacans, & omni humanitate sub se reliquit diuinitatem qua altiora petat, in caelis habitat diuinis admixtus consiliis. gestant. Qui fugit a terris procul alta per aquora solus. Non scopulos non saxa timens non acribus iras Temonemque suum uentosi cetera rula ponti Sulcatem uada subleuet & premat a te. Qui quoque nescio quid diuini numinis instar Fronte gerens oculos in se conuertit & ora Nectar ab illius labris & hymettia mella Flumine perpetuo stillant, dicentis ab ore Aurati pendent proceres patrumque corona. Quem semper quocumque petat commitantur eum Mnemosynae &c. Sed dices tamen huiusmodi furor uel diuinitatem quam etiam furorem nuncupamus, proueniat non esse aliunde nisi a uino & Baccho, qui alias ob id poetarum

deus appellatur, quod in furorem eisdem agat, ut olim suos ministris ac sacerdotibus in sacris inter uina & epulas cum fornicationibus occupatos, Et ideo tunc solum eos res stupore & admiratione dignas canere, cum tali furia & aestro Bacchico afflatis sint. Minus autem aptos esse si sobrii fuerint. Ego uero ingenue negauerim hoc uerum esse, magis physicis rationibus indutus, & testimonio cum Aristotelis, tum Platonis & aliorum quam ut male opinantibus credam. Author est Aristoteles in bona fortuna furorem siue impetum diuinum fieri, non a uino. Sed ab intelligentia mouente orbem & dependente poetarum a deo tanquam a sine alicuius gratia constellationis ad hoc unde est organum & uirtutibus dispositis, spiritibusque clarificatis, quae sunt in hominibus temperatis. Quoniam hi secundum Aristotelem xxii. problemat. v. facile passibiles sunt. Et item in hominibus melancholicis quorum humor niger secundum eundem xxx. problemat. i. Temperatus facile inflammatur, & iterum congelatur. Et hi ita dispositi facilius obediunt huiusmodi impressionibus diuinis. Fit etiam idem impetus & furor ex constellatione Mercurii & Saturni, quorum iste, Constellatio quia planetarum est altissimus, homines ad altissima euetiones etiam hit, Ille uero mobilis & deorum nuncius ac interpres, eloquentiam praebet & industriam. Qui utique ita dispositi impetu & furore illo diuino agitante, mox sine longa inquisitione, & rationis discursu sensus reconditos metris exprimentes diuina enunciant, quae postea abeunte furore aut uix, aut nullo modo ipsimet intelligunt, tanquam si non ipsi pronunciauerint, sed Deus ex ore eorum fuerit locutus. Quibus sic stantibus non solum Poesis, sed & ceterae diuinae artes, & occulta morborum remedia in lucem producta sunt. Eadem sunt quae ipse Plato de Hesiodo, Homero, Orpheo & Pindaro scribit in libello qui Ion dicitur. Qui Nullum esse hac sub tribus signis comprehendens, negat quempiam poetam nisi posse bonum effici poetam, nisi diuino spiritu afflatus firmiter afflatus & motus. Ex quibus hoc tertium est, quod hi qui boni sunt poetarum flatus sitae nec natura erunt prudentiores, nec labore & assiduitate, spiritu.

Poeta nec immo minus uini potatione euadūt doctiores, uerum solo fu-
natura nec rore diuino excitantur. Hoc est quod Horatius Flaccus in in-
labore fed stitutionibus poeticis extulit. Ingenium misera qui fortunati
solo diui us arte Credit, & excludit sacros helicone poetas. Democritus
no furore Hoc est quod Ouidius dixit. Est deus in nobis sunt & commer-
excitatur. cia cœli. Sedibus ætherei spiritus ille uenit, non aut̄ dicit a ui-
no. Idem. Nos sacri uates & diuum cura uocamur, Sunt etiam
qui nos numen habere putent. Idem. Est deus in nobis agit̄te
calefcimus illo Impetus hic sacrae semina mētis habet. Idem.
Ista dei uox est deus est in pectore nostro, Nam duce prædico
uaticinorq; deo, Sic Claudianus de rap. Proserp. Iam furor hu-
manos nostro de pectore sen'us Expulit, & totum spirant præ-
cordia phœbum. Non aut̄ Bacchum uel uinum, Sic etiam Ci-
cero dixit. At qui sic a summis eruditissimisq; hoībus accepi-
mus caterarum rerum studia & doctrina & p̄ceptis & arte cō-
stare. Poetam natura ipsa ualere & mentis uiribus excitari, &
quasi diuino quodam spiritu inflammari. Quare suo iure no-
ster ille Ennius sanctos appellat poetas, q̄ quasi deorū aliquo
dono atq; munere commendati nobis esse uideant̄. Alibi. Mi-
hi uero ne hæc quidem notiora & illustriora carere ut diuina
uidentur, ut ego aut̄ poetam graue plenumq; carmen sine cœ-
lesti aliquo mentis instinctu putem fundere, aut eloquētiam
quandam sine ui fluere abundanter sonantibus uerbis uberi-
busque sententiis. Ob hoc ueteres Apollini consecrabant
tripodem, ex quo uaticinantes de tripode loqui dicebantur,
Et inde etiam est q̄, testantibus grauissimis philosophis, olim
nullum genus scriptorū fuit, quod par poetis fieri poterat nec
magnitudine eloquentiæ, nec diuinitate sapientiæ. Quod po-
etae primi & theologi & sapientes habiti fuere, Aristotele &
Platone testantibus, hinc sancti & diuini, hinc patres oīs uirtu-
tis, hinc ductores totius sapientiæ nuncupati sunt. Non q̄dem
ex uini mysterio, sed ex uitæ temperantia. Vnde diuinitas ip̄a
comparatur, Ex intemperantia aut̄ & uini superfluitate demē-
tia & infania. Quæ & in Aeschilo poeta temulento rephēnsa
est. In eum em̄ ita Sophocles cauillans dicit, O Aeschile si ea q̄

Poetae san-
cti nuncu-
pati.

Nullū ge-
nus scri-
ptorū par
fuit poetis

conueniunt facis, non tñ intelligens facis. Quæ nec in Thimo-
creonte poeta laudata est, Ille siquidem etiam post mortē ob-
uicium temulentia: ita infamatus est, habens hoc epigramma
in sepulchro. Multa bibens tum multa uorans. male deniq; di-
cens Multis, hic tegitur Thimocreon Rhodi⁹. Qui si poetam
aliquem (prout nuper proposuisti) nominare nesciuero ex tē-
pore in præsens qui abstemius fuerit, non tñ ob id concedam
omnes temulentos fuisse, & omnia q̄ composuerūt per temu-
lentiam edidisse. Neq; ideo aquæ contemptores (de extremis
em̄ nobis certamen est) fuisse, ut qui per aquæ uirtutem poti⁹ Poetae ex
q̄ uini & facundiam acquirebant, & nomina poetarum sortie aqua noīa
bantur. Quis em̄ hæc uel ex pueris donatum ediscentibus non & faciūdiā
nouit Musas (quarum adminiculo & numine poetæ ipsi sunt sortiebant̄
& uiuunt) nō in uino, sed in aqua suas & quidem perpetuas ha-
bere sedes. Quibus fontes Castalius a quo Castalides, Libetrō
a quo Lybetrides, & alii ut Helicon, Pympleus, Hypocrene,
Aganippe sacriati sunt, Ouidio ita testante. Dicite quæ fontes
Aganippidos Hypocrene Grata Medusei signa tenetis equi.
Et nec aliter quispiam uel faciūsus uel poeta efficiebatur, nisi
ex his fontibus degustasset. Atq; hinc est q̄ boni poetæ natura
liter rura, syluas, montes urbibus ptulerunt, tum ut commodi Poetae in-
us inter fontes & riuulos Musarum uterent̄ consortio, tum ut syluis &
extra populares strepitus, extra merobiborum & temulentorū montibus
fastidia, extra theatra & forum cupedinarium sublimiora me habitarūt.
ditari possent, Carmina equidem secessum scribentis & ocia
poscunt, Vnde & Horatius Flaccus subdit ad Florum ita scri-
bens. Scriptorum chorus omnis amat nemus & fugit urbem
Rite cliens Bacchi somno gaudentis & umbra Tu inter strepi-
tus nocturnos atq; diurnos Vis canere & contracta sequi uesti-
gia uatum. Item Hic ego rerum fluctibus in mediis & tempe-
statib⁹ urbis Verba lyrae motura sonum committere digner̄. De aqua
Et ne oīno uideare de aqua triumphum petere, tanq̄ cui⁹ uir triumphū
tutes mille penitus sint tuo iudicio, discutiamus rogo tandem petere.
in quibusnam gradibus uinum p̄stantius sit aqua? Vinum di-
ces inter ceteros liquores & succos arborum obtinere princi

E

Aqua mypatum. At ego inter elementa primas partes aquae (authorita-
steria ad te summorum uirorū p̄bere non reformidabo, ut q̄ elemētū
cōparatio sit cæteris utilissimū, tanto utiq̄ uino præstantius, quanto ele-
nem uini menta arboribus sint priora & præstantiora. Q̄ sine arborib⁹
& sine arborum succis recte uiuere (prout excepto homine so-
lo omnia animantia semper uiuunt) possumus sine uero ele-
mēto aquae minime, Nam totum humanum genus olim sine
uino per duo millia ducēta & quadraginta duo annorum spa-
cia quam mundus creatus est, q̄ per tot secula utiq̄ non alio
potu nisi aquae usum est. Si uinum corpora confortat, corda

Vini uirt⁹. latificet, nutrimentum corpori præbeat, calorem naturalem
conferuet, sanguinem abundare faciat, uenarum ora aperiat,
uigorem citius membris administret, sed nec quidē aliter nisi
admodum modice sumatur. At ipsa aqua coelū temperat, un-
de corpora uegetantur & reguntur, terrā fœcundat, unde oīa
animantia cum homine uictum habent. Aerem suis uaporib⁹
īcorporat, unde respirationem aptam habem⁹, quod utiq̄ ui-
num non faciet. Aqua in sublime scan lit, & coelum sibi uendi-
cat, uinum aut̄ præterq̄ ad cerebrum hominis sublimi⁹ ire ne-

Aqua oīm nascentiū causa. scit, sed id quidem etiam magnis saepe afficit malis. Aqua itē
omnium nascentium causa est, ut quae fruges gignit, arbores
& plantas educit, sordes detergit, peccata diluit, potum eunti-
bus animalibus tribuit. Et cum terrae cōiunctiua, repletiua, pe-
netratiua, & caloris cœlestis nutritiua, omnium inf̄riorū tē-
peratiua sit, eo tendit, ut nisi hæc inferiora suis opilationibus
temperaret, omnia in conflagrationem ui caloris uerterētur.
Aqua p̄terea ab animantibus potata nutrimentum trāducit
in carnis uegetationem & substantiam. A qua piscibus dat sp̄i-
raculum sicut aer animantibus p̄bet uitam & animationem.

In nulla parte tot sunt natura miracula. Hæc sui diffusionem per interiores partes terrae facit partiū ei⁹
unionem, nisi em̄ terrae pars cum parte humorositate aquea
uniretur. Non est dubium quin per intensiorem siccitatis in-
pulerē dissoluerēt. Adde q̄ in nulla parte sunt plura q̄ in aqs
naturae miracula. Quippe si cū Plinio uerū fateri uolum⁹, nul-
la est potentia maior q̄ sit potentia aquae, quae elementis im-

perat, terras deuorat, flammis necat, nubium obtētū uitalem
spiritum strangulat, fulmina edit ipso secum discordante mū-
do. Quid esse mirabilius aquis potest in cœlo stantibus? At il-
læ ceu parum sit in tantam peruenire altitudinem rapiunt eo
secum pisciū examina, saepe etiam lapides subeunt aliena por-
tantes pondera, & eadem cadentes omnium terra nascentum
caussa fiunt profus mirabili natura, si quis uelit reputare, ut
q̄ omnes terrae uires aquarū sūt beneficio immo ipsum uinū
quō nasceret? q̄ uō uites suos p̄ducerēt racemos? si aqua & hu-
more aqueo radices eius non irrigarent? Quid dicat q̄ aquae
in plurimis locis & terris scateant alibi frigide, alibi calide, ali-
bi promiscue auxilia morborū conferentes, & e cūctis aialib⁹ tra uarios
hominū tm̄ causa erūpentes. Ferunt aliæ q̄ aluos inaniūt, ca-
piti auribus oculisq̄ priuatim medent̄, neruis aliæ p̄sunt, aliæ media præ-
pedibus, aliæ luxatis & fractis mēbris sunt adiuuētō, aliæ uul-
nera sanant. Aiunt esse fontes in Sardinia insula, qui oculorū
ægritudines sanent, pandant & damnent fures, quos si flumen
tangant etiam excæcant. Villa etiam ab Auerno lacu Campa-
niae puteolos tendentibus imposita littori celebrata porticu
& nemore, quā uocat M. Cicero Academia ab exēplo Athe-
narum exiguo post obitū ip̄suis tempore Antistio uetere pos-
sidente eruperunt fontes calidi perq̄ salubres oculis, celebrati
a Laurea Tullo qui fuit e libertis eius tali carmine. Quod tua
Romane uindex clarissime linguæ Sylua loco meli⁹ surgere
iussa uiret Atq̄ Academia celebratam nomine uillam Nunc
reparat cultu sub potiore uet⁹ Hic etiam apparēt lymphæ nō
ante repertæ Languida quae infuso lumina rore leuant Ni-
mirum locus ipse sui Ciceronis honori Hoc dedit, hæc fontes
cum patefecit ope Vt quoniam totum legitur sine fine p̄ or-
bem Sint plures oculis quae medeantur aquae. In eadem Cam-
pania regione Sinnessanae aquae sterilitatem fœminarū & ui-
rorum insaniam abolere produntur. In Arcadia esse fontem,
qui partum custodiat, & alterum qui abortum fieri prohibet
at, In Aenaria siue Pythecusa insula aquas esse quae calculosis fons
medentur. Iuxta Romam Albulæ aquae uulneribus profunt.

Diuina sa-
piētia aq̄s
cōparata

Mysteriū
aquæ bene-
dictæ.

Iordanis
fluuius &
quæ in eo
miracula
fuerint.

Apud Sabinos aqua est gelidissima q̄ aptissima sit stomacho, neruis & uniuerso corpori. Lacus Amphion itidē uniuersi corporis uitium quod uiriligo dicitur tollit. Cydnus Ciliciæ amnis podagricis medetur. Tungri ciuitas Gallia fontem habet insignem, qui corpora purgat, tertianas febres discutit, calculorūq̄ uitia. His multo maiora super sunt ut tandem ad sacramenta ueniam, q̄ diuina sapiētia sapius aquis q̄ uino comparata, potiora ad salutem humani generis in aquarum substantia condidit. Est fons iuxta omnium fere templorum (quem sanctificatum appellamus) aditus scatens, cuius aqua multimodis purificationibus p̄parata, uirtuteq̄ benedictionis accepta t̄m habet mysterium, ut diuinæ gratiæ sumat effectum, ut per inuocationem diuini noīs quicquid siue in domibus siue in locis fidelium hæc unda resperferit careat omni immunditia, liberetur a noxa, omnem potestatem, omnem infestationem immundi spiritus effugiet & abiiciat, demonesq̄ cum omnibus spiritibus apostaticis eradicet & explantet, terrorem uniuersi serpentis procul pellat, morbos elōget. Non illic spiritum pestilentem aut auram corruptentem residere sinat, omnes infidias, phantasias, nequicias, & uersutias latentis inimici discendere faciat. Et quicquid inhabitantium quieti & incolumitati inuideat prorsus repellat, mundumq̄ diuinæ gratiæ habitaculum faciat. Cuius itē asperione nobis sanitas mentis, integritas corporis, tutela salutis, securitas spei, corroboratio fidei & charitatis fructus tribuatur. Est fluuius in Israel Iordanis dictus qui mirabilem populo Israelitico in terram promissionis cū Iosue duce petenti p̄buit transitum, sicut cum Moyse mare rubrum. Ingresso etenim illo Iordanem & pedibus eius in parte aquæ tinctis steterunt aquæ in loco uno, & instar montis intumescens apparebāt procul ab urbe, q̄ uocatur Edom usq̄ ad locum Sarthan, q̄ aut inferiores erant in mare solitudinis quod nunc uocatur mortuum, descenderunt, usq̄ quo omnia deficerent. Populus aut incedebat contra Iordanem, & sacerdotes qui portabant arcam fœderis dñi stabant super siccam humū in medio Iordanis accincti, omnifq̄ populus per aren-

19
tem alueum pertransibat. In eo Christus a Ioāne baptizari uoluit, ut ex eo & cæteris aquis salutarem uirtutem tribueret. In Christus eius aqua (quam nos nunc aquam contritionis dicimus) Iot⁹ baptizatus erat Naaman Syrus princeps militiæ regis Syriæ, & per iussio in Iordane nem Helisei septies ablutus a lepra mūdatus, ita pure ut caro a Ioanne eius uideretur sicut caro pueri paruuuli, & per hoc nobis septē dona spirit⁹ sancti p̄figurata sunt, q̄ peccati sanguine & squalorem abluunt. Est fons superne emanans aquas uiuas habes sine initio, & sine fine, sine admixtiōe inuisibilis & incorpore⁹. Cuius gustus, ut inquit Augustinus super epist. Io. in quocūq̄ Fons aquæ fuerit tanq̄ radix illi erit, qui quis ardente sole arcescere non potest, nutritur calore solis non arefcit. Qui auctore Gregor. in Moral. suos potatores in septem uirtutibus temperat, contra stultitiam sapientiam, contra hebetudinem intellectum, contra p̄cipitationem consilium, contra timorem fortitudinem, contra ignorantiam scientiam, contra duriciem pietatē contra superbiam timorem dare solet. Et, ut ait Bernardus, q̄ infirma roborat, aspera planat, corda purificat, hic illatū opprobrium gaudium iudicat, desperationem exaltationē esse persuadet. De quo id dicitur in Ecclesiastico q̄ eius aqua extinguit ignem ardentem propter refrigerandi uirtutē qua a ten Aquæ ex-tationum astibus liberat. Et apud Esaiam, Omnes sitientes uentinguens nite ad aquas. Item apud Ioannem Saluator exclamat ita. Si ignem ar- quis sitit ueniat ad me & bibat. Hæc em̄ est illa aqua salutaris dentem, quam in euangelio se Samaritanæ mulieri dñs pollicetur daturum, quam ei puteus Iacob p̄stare non potuit dicens. Omnis qui biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in æternum. Sed fiet in eo fons aquæ salientis in uitam æternam. Item qui credit in me (alibi dicitur) flumina de uentre eius fluēt aquæ uiuæ. Esaias ad idem extulit, Serui mei bibent & uos sitietis. Psalmista, Apud te est fons uitæ. In quibus aquis etiam pietas consideratur, q̄ fluentes sunt apud Dauid prophetam. Flauit spiritus eius & fluent aquæ. Legimus apud Ioannem in Apoc. Aquæ peccati & peccatorum denotatas fuisse de quarum gustu homines in cladem & extremā perditionem deducebant. pa.

Cecidit, inquit, de caelo stella magna ardens, & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum, & nomen stellae dicitur absynthium, & facta est tertia pars aquarum absynthium. Et multi homines mortui sunt ab aquis, quia amare factae sunt. Et hoc ideo, quia timorem domini abiecerunt. Unde dominus per Ieremiam dixit. Me dereliquerunt fontem aquae uiuae & foderunt sibi cisternas dissipatas, quae continere aquas non ualent. Alibi Et nunc quid tibi uis in uia aegypti ut bibas aquam turbidam & quid tibi cum uia Assyriorum ut bibas aquam fluminis. Propterea mandatum fuit Moyse in Exodo, ut sumeret aquam fluminis & effunderet eam super aridam, & quicquid hauriret de flumine totum uerteret in sanguinem. Et haec fuerunt illae aquae

Aqua sterile & infœcunda, nullius boni operis feraces, quas sanauerat Heliseus propheta, ita ut ultra in eis non esset mors neque sterilitas. **Habet in lib. Genesis,** quae Ana cum asinos in solitudine pasceret Sebeos patris sui inuenerit aquas calidas, quae fideles uocantur, & timorem domini praefigurant, De quibus Esaias loquitur Panis ei datus est, aquae eius fideles sunt, cor ergo tuum meditabitur timore. Haec enim quemadmodum scribit diuus Bernardus in sermonibus & si minus sit sapida, optime tamen refrigerat animam noxiis desiderii aestuantem, quae iacula inimici ignita possit extinguere. Nam nec illud dissonat, quod aqua semper imae petit, & timor ad ima cogitationem deducit, & in inferioribus immoratur, atque loca horrenda pauida mente collustrat, iuxta illud Vada ad portas inferi. Erat etiam Hierosolymis probatica

Probatica piscina quae hebraice cognoscitur Betsaida, quinque portibus hinc in his iacebat semper multitudo magna languentium, caecorum, quae agro claudorum aridorum expectantium aquae motum. Angelus autem domini descendebat secundum tempus in piscinam & mouebat aqua. Et sciebant, & qui prior descendisset in piscinam post motionem aquae sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate, siue is oculis captus esset, siue pedibus claudicaret. Miraculosam utique habens operationem, quia miraculosum suo motu praefigurauit mysterium sacramenti. Legimus enim quomodo Salomon rex dominicae crucis lignum longe ante Saluatoris aduentum defodisset

20
in terram, ubi temporum successu piscina illa probatica fuit Saba regi facta, eo quod a Saba regina quae ipsius sapientiam audire uenena in Spiritu rat, edoctus fuisset hominem moriturum esse super eo, post tu prouide cuius mortem gens Iudaeorum una cum loco & imperio inerat morte teritura esset, hoc enim illa ita futurum esse in Spiritu prauo Christi.

derat. Et idem lignum deinde tempore gratiae & salutis aquae supernatauit & aquam commouit, e cuius motu aegroti conualescebant. Id plane denuncians, quod his qui in eo ipso ligno pendere & mori debuit, totum humanum genus a languore mortis, & diabolica potestate erepturus esset. Et etiam illud praefigurans aquarum sacramentum, quod in fide Christi consecratum, & in fide ecclesiae collatum baptismi nomen habet, **Aqua bap**

per quod principium alterius uitae accepimus, & primitias spiritus sancti. ritus, sanctissimorumque mandatorum, sanctarum actionum & aliorum diuinorum eloquiorum initium deduximus in signum regenerationis sigilli, custodiae, & illuminationis. Quod tanta utique est uirtutis ut hominem a tota poena liberet, & a culpa tantum originali quam actuali siue etiam exteriori poenitentia absoluat. Quod characterem im-

Virtus aque primit, uirtutes confert, caelum aperit peccati somitem debilitat baptismum & uirtutes augmentat. Quod etiam illa aqua uidelicet Siloena tistoria praemonstrat, ad quam cecum natum & per humorem spiriti puluere mixti litum ac sanatum miserat, ut in ea abluere.

Cuius propria est illuminatio & a delictis emundatio, ac latentis spiritus sancti potestate carnalis immundiciae ac sordium abolitio. Et haec sunt illae refectiois aquae, in quibus Dauid rex & propheta educatum gloriatur dicens. Super aquas refectiois educauit me, animam meam conuertit De his ita

Aqua refectiois Christus Saluator noster Nicodemus dixit. Nisi quis renatus refectiois fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit regnum caelorum. Et qui idem inquit, crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Haec item sunt illae aquae mundantes, de quibus Ezechiel propheta meminit his uerbis ad Hierusalem. In aqua non es lota ad salutem. Haec sunt aquae gratiae, quae in Apo-

Aqua mundi calypsi diui Ioannis leguntur. Ostendit mihi fluum aquae uiuae dantes splendidum tanquam crystallum procedentem de sede dei & agni.

Aquæ purgationis. Hæ sunt præterea illæ purgationis aquæ, de quarum uirtute ita Ezechiel prophetauit dicens. Effundam super aquam mundâ & mundabimini ab omnibus iniquamentis uestris & ab oïbus idolis uestris mundabo uos, & dabo uobis cor nouum, & spûm nouum ponam in medio uestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis, & eritis mihi in populû & ego ero uobis in deum, & saluabo uos ex uniuersis iniqua mentis uestris, & uocabo frumentum & multiplicabo illud, nec imponam uobis famem, & multiplicabo fructum ligni & geminia agri, et non portetis ultra obprobrium. Hinc apud Augustinum est quemadmodum habetur. i. q. i. ca. de trahe. Vnde ista tanta uirtus aquæ ut corpus tãgat & cor abluat nisi faciente uerbo, nõ quia dicitur, sed quia creditur. Nam & Idem olim in ipso uerbo aliud est sonus transiens, aliud uirtus manens. De circûcisio trahe uerbum quid erit nisi aqua. Accedit uerbum ad elemẽ agebat tum & fit sacramentum; Idem uero (ut scribit Beda) salutiferæ quod nũc curationis auxilium circûcisio in lege contra originalis pec agit baptif cati uulnus agebat, q̄ baptismus agere reuelante gratiæ tpe mus. consueuit, excepto q̄ regni cœlestis ianuam necdum intrare poterat, donec adueniẽs benedictionem daret, qui legẽ dedit; ut uideri possit deus deorum in Sion. Et per eius baptismû te ste Augustino, id agitur ut caro peccati euacuatur. Nõ aut sic euacuatur, ut in carne concupiscentia innata nõ sit, sed ne ob fit. Nam si post baptismum ad ætatem naturalem perueniũt, Quãta mi ibi habent cum qua pugnent eam quam adiuuante dño sup̄er racula de9 si non gratiam inuacuum susceperint. Taceo de hoc q̄ deus in aquis olim multa miracula in aquis operatus sit, dum aquis terram operat9 est tegetet. Et Noe cum filiis & uxoribus in aqua miraculose pro conferuatione humani generis saluaret, & dum de petra duris sima populo Israelitico i desertis aquas produceret. Per Moy sen ministrum aquas ægypti in sanguinẽ cõuerteret, & quod maius est dum ipsum firmamẽtum & totam mundi machinã in medio aquarum suspende ret, æqua lance superiores aquas ab inferioribus diuidendo, ex aqua reptilia & uolatilia inesse producendo, auibus quidem aerem, piscibus uero gurgites re

linquendo, & q̄ soli aqueo elemento tanq̄ digniori non male dixit, eo q̄ per eam futura erat remissio, & super aquas spirit9 dñi ante mundi constitutionem ferebatur. Terræ uero male dixit in operibus hominis cum Adam de paradiso eiiceret. Hinc uideri potest q̄ Christum dum i terris ageret rarissime legas carnes, sapiissime uero pisces comedisse. Inde etiã est q̄ Cur pisces omne genus carnis quod in terra uersatur tam quadrupedia q̄ in ieiuniis aues in ieiuniis non licet comedere. Pisces uero licet cum tñ comedunt & illi caro sint, sed in aqua nobiliori elemento uiuẽtes. Taceo cum tamẽ q̄ in ueteri lege per aquas adulterium fœminarum plectebat caro sint. in quas per sacerdotes omnia maledicta congerebant amari tudinis, utq̄ per eas dñs in adulterii suspitione constitutas in maledictionem daret, & putrefaceret femora illarum, ne fru ctũ habere possent, prout est in libro Numerorum. Prætereo q̄ Christus dñs in mundũ nõ in uino sed in aqua uenit & sang uine, q̄ in aqua salutari & gratiæ plena sanati sumus, & a mor te ac diabolica potestate erepti. Illa inquam aqua q̄ de sacra tissimo Christi latere tpe passionis amarissime emanauit in signum lauacri regenerationis. Habes em̄ apud Ioannem quõ unus militum latus eius lancea aperuit, & cõtinuo exiuit san Aqua de la guis & aqua, non aut uinum. Audi ultra ista & hoc, q̄ etiam te tere Chri stimonium martyrii aqua perhibeat, quod uinum facere nõ sti fluens potest. Et si in eo mihi fidem adhibere nõ audes, Lege Bernar qua sanati di sermone, ubi comperies quod pro me facit. Fratres inquit sumus ut fideles nos p̄beamus deo nostro si testimonium sanguinis non habemus, quæramus uel testimonium aquæ, & ne ipsum quidem despiciet deus. Tres sunt qui testimonium dant in ter ra, spiritus, sanguis & aqua. Beati quibus trium suppetit testi monium, qm̄ funiculus triplex difficile rumpitur. Nos si sang Tres sunt uinis testimonium non habemus, habeamus spiritum & aquã q̄ testimo qm̄ sine spiritu nec sanguis nec aqua sufficiet. Sane tñ aut uix niũ i terris aut nunq̄ sine aqua aut sanguine spiritum arbitror inueniri. perhibent. Propterea quæramus uel aquam qui sanguinem nõ habem9. Adde q̄ Christus saluator triplicem nobis aquam secundum eun dem Bernardum apponit. Quarum prima a delictis p̄teri

22

Triplex aqua a deo nobis apponitur

tis conscientiam abluit. Sicut enim ipse Christus plorauit super Lazarum mortuum, & super ciuitatem Hierusalē, ita tu aqua rum copia conscientiam lachrymis rigando, & maculas peccatorum, dolore compunctionis diluendo, id efficies quod uinum tibi prestare non potest. Secunda de futuris concupiscentiam extinguit. Quam tunc habere poterimus, cum in aqueo uultu nostri sudore pane uescemur, & labore poenitentiae corpus nostrum castigabimus. Sicut Christus aquam sudoris in toto corpore manantem habuit, cum pro nobis pati deberet. Tertia uero illa est, sitientem animam non solum potans, sed & lauans, de qua ille testimonium perhibuit, qui uidit quod apertis lateribus domus domini dormientis in cruce exierit & sanguis & aqua. Qui si profiteri poterimus usque ad deuotionis gratiam, tunc nimirum poterimus aqua illa sapientiae salutaris, quae super mel dulcis est habitans, fontem perpetuo decurrentem aquae salientis in uitam mel dulcis aeternam. Plura adhuc & infinita sunt similia de aquae mysteriis quae si recte perpenderent, certe non solum aqua non uituperariis afficeretur, sed omni liquori tam uini quam ceteris praesertim diuinis extolli deberet laudibus. Cuius usus (dii boni) antequam uinum nasceretur & post, quot sancti patres in solitudinibus uiuentes caelum meruerunt. Quot adhuc hodie commoda hominibus aqua praebet uarios cibos & piscium ac ceterarum rerum multiplices usus nobis exhibendo, frumento molendo, margaritas lapides preciosos & uniones egerendo, aurum monstrando & purgando, nauigia ad multas hominum necessitates apta sustinendo, id saepe expediendo, quod nunquam uel ingenia uel humanae uires expedire ualeant, munitiones & propugnacula nobis praebendo, & ab hostili ac inimicorum inuasionem nos tutos reddendo. Et ne diutius diuager, nonne uidetur & hoc, ut uera & dicamus & sentiamus, potius laude quam uituperio dignum, quod haec ipsa nostra pars Hungaria & magna christiana reipublica, pars per solam aquam hucusque ab ab aquis per impetu hostili & Turcarum rabie praeserua sit, quam uires nostrae seruasse contra gentium quaeque uino emollitae, quaeque auxiliis non bene munitae, tueri uix possent. Quae nisi illos arceret suis excursionibus Turcarum iam & de nobis, & de christiana religione (ut de Graecia & Asia

regnis) fortassis actum erat. Vinum autem non solum non hoc ualeat, quod auxilia morborum conferat, & membra hominum re modeste sanet, uerum etiam sanitatem auferat. Omitto cetera quod paritermonia quandoque tota atterat, famam pulset, rixas, caedes, infanda facinora excitet. Immo quod deterius est tota corpora inficiat, & mortem praesentaneam afferat. Si interdum uel in modico modus (quantum quis ille est qui modum eius seruare sciat, aut qui uino fortior sit) non seruetur. Scimus enim plures clarissimos duces & philosophos ex eo non naturali morte occubuisse. Obiit quinto die Chrysippus philosophus posteaquam dulcissimi ex uice uinum immoderatus haussisset angustis spiritus fatigatus. Obiit Arcefilaus egregius etiam philosophus immatura morte dum uinum immodice sumpsisset. Obiit Cyrenaeus ex paralyysi, quam ex nimia uini potatione incurrebat. Obiit ita & Lacydes sapientissimus homo, & in literis non postremus. Obiit Philostratus uir doctissimus, qui apud graecos plurima scripserat. Ille enim cum in balneis Sinnessanis uini multum sumpsisset, ex scalis praecipit factus non multo post uiuis renunciauit. Eodem genere mortis obiit Elpenor ille egregius uir ac socius Ulyssis, cuius cadauere manes euocati sunt ab Ulysses. Nam apud Circe ebrius factus etiam scalarum lapsu periit. Obiit ita Chos ille ab Alexandro Magno inuitatus, dum enim ob bibendi uictoriam ab eo talentum retulisset, post biduum statim mortuus est, magna utique & saeva mercede. Verum dices plures etiam ex summis imperatoribus & praestantissimis uiris fuisse, qui & bene bibentes temulentiae & ebrietati inseruierunt, & nihilominus magnas & praecelaras res gesserunt. Proinde magna geserunt. Quippe quod Cato ille singulari prudentia & industria homo exemplar & norma uirtutum qui solus ex Romanis sapientiorum dux in ceteris alioquin rebus temperatus, uini auidus fuit, qui tamen ob hoc Asiae uictor Atheniensium uires contriuerat, quas antea Lacedaemonii uiginti sex annis continue bellantes ac obsidentes reprimere nullo modo potuerunt

Herculis gesta & la bores. Hercules quis & ipse uinum supra mēsuram appeteret, hō tñ ex Iunonis odio glorios⁹ & uiuēs oib⁹ car⁹ fuit, & mortuus di uinos honores ab uniuersa gentilitate meruerat, ut qui mon stra ingētia domuerat, semitaurum deuicit, leonem nemeum iterfecit & excoriauit, harpyias fugauit, aurea poma ex horto hesperidum abstulit in & rempto custode, Cerberum cathena tum ab inferis reduxit. Diomedem regem Thraciæ humanis carnibus equos pascentem oppressit, hydram lerneam extinxit, Acheloum in uarias formas se transmutantē uicit, Antaū Libyæ gigantem prostrauit, Cacum flammæ igneas uomētē occidit, Aprum Arcadicū peremit, cœlum humeris sustinuit, Gerionem gigantē bobus spoliauit, Cetaui os contriuit, Lao medotem Phrygium interfecit, columnas in Gadibus iusulis posuit, Baltheum ab Amasone abstulit, & totum deniq; pene orbem deuicit. Sic Antiochus Magnus cognomento Hierax dictus, adeo uinum amauit ut tunc cum bene ebrius esset etiā uaticinari soleret, ieiunus uero uix aliquid uidere dicebatur. Dionysius quoq; tyrannus Syracusorum nec ipse contēptor uini fuit, qui potantibus etiam auream coronam proponere solitus erat. Antonius item & Tiberius cæsar similiter amauit uinum, qui nihilominus tñ multarum gentium uictor fuit, ut qui de Vindelicis, Rhetis, Armeniis, & Pannoniis triūphauit, Dalmatas item & Sarmatas in potestatem Romanorū rede gerat. Thraciam & eius confinia Romanas prouincias fecit, Germaniam totam uastauit, & ob hoc Imperator appellatus. Fuit & Alexander Magnus in tantum auidus uini, q̄ cœnans apud mediam Thessaliam uiginti conuiuis dicit solus propi Mag. p̄cla nasse, totidemq; ab eisdem potiones accepisse. Et etiam Indos ra faciora. maximos potatores ad bibendum inuitasse, & tñ his non obstantibus i rebus bellicis fuit clarissimus, qui primū Illyrium subegit, Romanorum insulas obtinuit, Aphricam totam superauit, Syriam refrenauit, Damasco, Sidone, & Tyrone expugnatis, ægypto, Afsis utrifq; Hellesponto & Phrygia peruagatis, in Persidem processit, ubi superato Dario rege potentissimo Graciam totam, & omnes circa Euphratē regiones suo ad

iecit imperio, una cum India & cæteris orbis partibus, adeo ut solus terrarum rex, & princeps mundi appellaret. Esto q̄ hæc ita se habeant, q̄ certe & ego tanq̄ uera non negabo, gesserunt hi omnes res perpetuis dignas historiis, amauerunt etiam uinum. Tanq̄ uero nescias q̄ (quia si eadē inter uina & p̄ ebrietatem gesserunt) paucos sincera coronat Gloria & unicolor probitas: q̄ crimine uirtus Multociens offensa cadat mutetq; colorem Virgineum: ceu cum terrenā cynthia nubē Intrat, & amisso perdit sua lumina phœbo. Tanq̄ etiā ignores q̄ q̄tū illi gloria & uirtute laudis meruerūt, tñ ebrietate amiserūt: Cato tñ Si enim Cato exemplar uirtutum & norma fuit, si usq; adeo ebrietate sapiens & perfectus erat: Quomodo eius perfectio laudari de demeruit bibit: cuius uirtus uino sapiens tētata immo uero expugnata q̄tum uir fuit. Cuius olim ebrii uelatum caput cum quidam quib⁹ ob tute meru uius fuerat, retexissent mirifice erubuerit. Fecit Lyfander q̄ erat. piam quod omnino sit laude dignum, dum Atheniensium potentiam siue uirtute sua, siue quacuncq; uia fecerit reprimere. At quantum credis eius nomini uel potius dicam uitæ detractum esse: qui dum per temulentiam & uini immodestiā caute consilia sua de cōcupito & affectato imperio, deq; Lacedæmoniorum legum sublatione, de deorum tam Delphis q̄ Ddone & Hammōis numinibus eorumq; sacerdotibus pecunia corrupendis cælare (ea em̄ est uiolentorum natura ut ex omni parte rimosi sint, nihil quod celandum esset tacere ualentes) nesciret, iuste damnatus male periit. Quantum Hercu Ebrietas lis famigerati uiri gestis deroget ebrietas illud testimonio ē quantum q̄ adhuc hodie a fictorib⁹ cum poculo & scypho figurat, non Herculi de aliam ob causam nisi ut demōstratur ex turpi uitio q̄q; quā rogauit cassabundus, & extra se ac rationem raptatus fuerit, cuius si accedant capiti cornua bos erit, uel Bacchus dicere uolui. Dionysius Syracusanus q̄q; ad nonagesimum usq; diem ebrius p̄ Dionysius seuerauit, ex quo semper cæcutientes & uitiosos habuit ocu cæcutien los, de quo & id memoriæ proditum est, q̄ amici & compotatoribus ocu tores sui in cōuiuio tali arte eum tanq̄ hominem ex uino oia lis quō a su diiudicantem, & in uino omnia constituentem, deludebant, is deludif.

simulantes se & dicentes, nihil uidere solitos si uel cibi uel ca-
lices coram illis starent appositi, ut ita regi cæcucienti blandi-
endo & adulando placere potuissent, cui nihil sobrium placu-
it. Quid dicam de Antiocho rege & eius temulentia? Nonne
abstulit q̄ & illi uinolentia plus dedecoris & detrimenti attulit q̄ prius
uirt⁹ lædit uirtus laudis & honoris cederat) qui bibendo fatigatus & e-
mollitus semper totos dies dormire solebat, nec prius excita-
ri q̄ aduersperasceret. Nisi quis in principe uel somnolentiam
cum ebrietate præferat sobrietati ac uigilantiæ? Quod tamē
Homerus negabit quādoquidem (taceo de die) Turpe duci
totam somno consumere noctem Turpe duci uino sanctū te-
merare pudorem. Quippe cum nihil est quod magis ducem &
principem dedecet q̄ uel somnus uel uinolentia, nihil uero
magis deceat q̄ sobrietas & uigilantia. Vñ Epaminundas dux
Thebanus cum ciues sui festis quibusdam diebus solutius cō-
potationibus indulgerent licentiusq; uoluptatibus fruerent,
ille sol⁹ uigil & sobrius arma lustrabat, & urbis obambulabat
mœnia. Rogatus cur id faceret, respōdit se sobrium esse & uī-
gilare, quum reliquis liceret temulentos esse & dormire. Plu-
tarchus author in libello aduersus ducem imperitum, Antio-
chus aut cum Romanis bellum indiceret, & aduersus eos ar-
ma moueret, dicitur fuisse captus amore cuiusdā puellæ Chal-
ciden. cum qua tunc celebrauit nuptias cum iam iam pugna-
re debuit, totam hyemem inter uina & Venerem consumens.
Et inter hæc a Romanis aggressus & superatus, uix Ephesum
aufugit. Qui & ab Hannibale pœno tunc apud se existente ir-
risus fuit & subsannatus, dum sibi exercitū aureis & argenteis
caterisq; insignibus ornatum ostentaret, gloriabūdusq; quæ
reret ab eo, an illa omnia putaret satis esse Romanis. Hanni-
bal uero armatorum ut captiose ignauiam per luxum & uina
marcescentium notaret, respondit, satis esse, etiam si Romani
auarissimi sint. Non de æquiparentia sed de præda intelligēs
Sciens utiq; minus conuenire ut ille qui bellum gereret, exer-
citum duceret, qui regna propagare, aliena uastare, urbes de-
lere, oppida excindere, liberos populos aut trucidare, aut suæ

seruituti subicere cuperet, per libidinem ad uoluptatem, p̄ Imperat o
uoluptatem ad ebrietatem, per ebrietatem ad intemperanti riam ueræ
am, per intemperantiam ad quietem uel cæcitatē inducat. uirtutes
Vnde industria quæ in gerendo uel agendo, celeritas quæ in
conficiendo, consilium quod in providendo requiritur, labe-
factantur. Quomodo enim is exercitum contineret, qui se ip-
sum continere nesciat? Sic Antiochus dum Veneri & uino in-
dulget a Romanis turpiter uictus, uix pacem & quidem satis
ignominiosam impetrat, ex Europa Asiaque discedere cogi-
tur, intra tauri terminos includitur, obsides una cum proprio
filio suo, quem unice amabat, Romanis dare cogitur, decem
milha talentorum singulis annis soluere astringitur. Hanni-
balem quem incitatorem penes se habuit uel reddere uel di-
mittere compellitur. Et deniq; miserrime non multo post a
sacerdotibus fortunæ præsidis ob thesauri cupiditatem inter Antiochi
ficetur, & frustillatim concisus feris discerpendus & uorandus miserrim⁹
proiicitur. Sic Antonius triumuir ex romano propter uino- exitus
lentiam factus est barbarus, magna nimirū & uitæ & famæ ia-
ctura. Sic Tiberius Cæsar propter nimiam uini auiditatem pro Ti-
berio Claudio Nerone, Biberius caldus Mero uocat⁹ est. Vñ Abomina-
tāta agitat⁹ est furia ut Drusum fratrem ppriū, Germanicū itē Tibe-
Drusi fratris filiū & patrem ueneno pderet, quo & ipse deinde rii Cæsa
male interiit. Et ut Alexandro Magno etiā suæ partes non de- cinus
trahantur. Nonne omnes id nouerunt? quam uini auid⁹, quā
& impotens cum magno matris suæ Olympiadis dolore, q̄ Alex. Ma
propter ebrietatem duos dies totidēq; noctes sapissime dor- gni ifania
mire solebat. Et ideo a Menandro sibi obiectum o plus q̄ Ale & furor
xander bibisti) reddebatur, ut qui ex uinolentia ad iram inci-
tabatu, ex ira ad ultionem, in qua nec dilationem nec mo-
dum unquam habuit, rapiebatur. In illos regna exercebat, q̄ Viri insig-
penes eum optimi erant. Clytum enim hominem sibi amicis nes ab Ale
simum inter conuiuia propria manu transfodit, & intellecto xan. ebrio
facinore mori uoluit. Calisthenem quoque insignem philo- trucidati
sophum trucidari fecit, eumq; cum cane in foueam includi,

Lyfimachum uirū magna uirtutis & experientiae ac stupēdā fortitudinis leoni obiecit Sicq; quem tot itinera, tot plia, tot hyemes, perq; uicta plia temporum locorūq; difficultate trāsierat, tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria tutum dimiserunt, intemperantia bibēdi & ille Herculanus ac facilis scyphus (ut inquit Seneca) sabmerfit, quare ob hoc Androcides clarus sapientia ad eum ita scripsit. Memēto rex cum uinum potas sanguinem terrā bibiturum. Nam cicuta homini uenum est, cicuta uero uinum. Vide ergo quanta sit uis ipsius uini, ut ueneno sit uenenum. Ob id etiam Traxaspes uir clarus monuit Cambysem regem Persarum, quem uini auidum usq; ad ebrietatē perfundi uidebat, ut parcius mero indulgeret, parum dignum referens in rege accusari ebrietatem, quem uide licet oculi hominum atq; aures sequerent. Q; qui bibatior sit mente non consistat, sibipfi excidat, oculis caliget, nec manu pe est accu nec oculis probe officium suum p̄stare ualens. Sed ecce illud fari ebrie iam fere oblitus eram, quod nuper mihi inter alia obiecisti, tatem ex eo etiam patere aquam esse fugiendam, aspernadam & penitus non gustandam, quia cum multarum rerum malarum rum uariorum morborum causa sit, quam si homo potet in hydropisim incidat, q̄ corpus tumefaciat, superfluitates generet, inflationem membrorū efficiat, ex qua homo mollis grauis & ponderosus redditur, ac semper sitibundus, qui quanto plus bibat tanto plus sitiatur, & quanto plus bibat tanto magis inturgescat. Id ego plane tibi credam, si ita mihi probare poteris, q̄ hac eadem ex aquae uitio, non aut̄ ex qualitatū in ipso epate distemperantiam, & uirtutis digestiuae debilitatem generetur. Prout ego tibi adhuc pluribus authorum testimoniis (si ea q̄ dicta sunt non sufficiant ad laudem & defensionē aquae) uinum esse plurium rerū causam, quae improbari possunt. Nam reuera ut uino sua proprietas nō auferatur, hydropis unde gepifis non aliunde citius generatur q̄ a crapula & dissolutione neretur. pot⁹ uini, quia parua idigestio epatis siue stomachi cū multo potu cōtinuato sufficit ad eam agritudinem plenissime procurandam & generandam. Et non solum hydropisim, sed &

25
alios multos & graues morbos inducendos, puta quemadmo Quā mul dum scribit Aristoteles in de secretis secretorum, q̄ totū ob/ tā infirmi scuret hominis intellectum, impediatur sensum, turbet cerebrū rates ex uidebilitet uirtutem naturalem & animalem, generet obliuio/ no fiant nem, laedat omnes quinq; sensus, quibus regitur & disponitur tota actio corporalis, fuget appetitū, debilitet catenas & iuncturas corporis, generet tremorem membrorum, & lippitudinem oculorū, destruat epar & reddat eius sanguinem grossiorem, cordis cruorem denigret, unde alii errores proueniunt, ut timor, tremor, somni locutio, fantasia, uisiones, corruptio oculorum, debilitatio stomachi, distemperantia complexio num, grossities corporis, & q̄ deterius est uinum lepram indu Leprā excit, quod tūc est de genere uenenorum. Item ut Galenus dicit uino gene q̄ illinc contingat balbucies, illinc fit q̄ aliena nec aliquid ad rari. propositum ebrii loquantur, illinc cerebrum nimia humiditate offenditur, illinc est q̄ non recto gradu ire ualeant, sed p multas cruces titubantes cum tibiis feruntur, et totae plateae strictae sint euntibus. Idem Galenus. Omnis, inquit, ebrietas est causa morborum frigidorum. Nam plurimum uinū fit causa Epilepsiae cum casu & spumatione oris, cum sensus, ordinati motus, erectionis, intellectus, uisus, aurium & memoriae corruptione. Apoplepsiae, unde hominum sensus & motus totius Paralysis corporis repente & subito auferantur. Paralysis, unde immo/ & podagra bilitas & insensibilitas membrorū fiat. Ultra hac facit podagra ex uino gram, quia materias crudas ad iuncturas penetrare facit. Et recte uinum Reubarbaro comparatur, quia sicut reubarbarum sic uinum si in magna quantitate sumatur egreditur ad uirtu Reubarbarum ueneni. Vidi ego tota uita mea multos aquae potores, etiam uino am ex his qui uino utantur, nullum tamen noui qui (nisi me comparat dicata fuerit) in insaniam uel furorem incidisset ex eius potu uel extra rationem prolapsus fuisset, non praexistente aliqua intrinseca causa alicuius mali. Bibi ego tota uita mea aquam (quamuis etiam uino quantum opus est utar) nunquam tamen meminisse in maiorem & profundiorē sitim ex potu illius incidisse, si semel quantum sat fuit gustauis, quia est restrictiua

Vinū autē cholera & fumi aëstualis, Vinū autē pprie hæc necessitas seq̄,
ditatem bi ut bibēdi cōsuetudo auiditatē pariat rebibēdi. Vñ more sang
bēdi facit uisugā uinolēti q̄to plus bibūt tāto plus sitiunt, q̄a cholera q̄
& vñ hoc incēdit calido fumo uini ip̄a ex eo aëstualis sitis proueniēs tor
quet assidue guttur & iuitat ad potū. Q̄ si modicū excedat &
usq̄ ad ebrietatē sumat, tūc rōne extīta brutalis uis cōfortat,
tūc corp⁹ p̄manet uelut nauis in mari non hñs gubernaculū
aut rectorē, & sicut militia non hñs principem neq̄ ducem, ex
quo fit q̄ ebrius quandoq̄ immo semper faueat rei non pro
bandæ. Laudat quod in se ut plurimum est illaudabile. Hinc ē
q̄ ex illis faciat stultos, qui se sapiētes crediderūt. Illos peruer
fos efficiat, qui per temperantiam uiuentes beneuoli fuerunt
Aqua q̄tumuis potata nec id efficiet quod dictū est. Nec quē
piam ita exosum reddet, quemadmodum uinū sui amatores.

Temulen Quos uino aëstuanes ac cæcutientes tanq̄ bruta & omni rōne
tos nec ip̄i carentia animalia oēs usq̄ ad nauseam oderunt, Immo uero
temulenti quod maius est, eos etiam illi qui temulētia dediti sunt ferre
pnt pati. non possunt æquo animo, quin quod in se deprehendere non
possunt in eis tanq̄ monstra damnent. Quo circa Lacedæmo
nii semp̄ liberos suos puulos huiusmodi spectaculis ubi ebrii
quippiam repræsentarent interesse uoluerunt. Non quidem
uerentes ne ab ea spectandi cōsuetudine imitandi licentiā su
merent, aut ex contemplatione ad simile uitæ genus prolabe
rent, Verū ut potius turpitudinē quā in ebriis uidissent abhor
rentes, cautius deinde tanq̄ rem brutā & abominabilē deuita
re & fugere sciuisent, cū iā ætate adultis in mētē uenisset ebri
orum illa incondita & brutalis rēsentatio. Ob id em̄ & Plato
ebriis ac iratis p̄cipere consulereq̄ solebat ut in speculo uul

Quō quis tus suos inspicerent, & uisa deformitate uitia fugerent. Et Ana
abstemius charis ille solus Scytharum sapiens interrogatus, quo pacto
possit fieri quis abstemius fieret, R̄spondit, Si ebrioforū, inq̄, motus si
bi ante oculos ponat. Fit em̄ nescio quo pacto, inquit Cicero
lib. i. offic. ut magis in aliis cernamus q̄ in nobis metipsis si qd
delinquitur, Ita facillime corriguntur indifcentium uitia quo
rum imitantur imitādi causa magistri, hoc est cum magistri

26
discipulos reprehendere uolunt eos imitantur, eisq̄ uitia ip̄o Temulen
rum repræsentant, ut discipuli uidendo cognoscant q̄ deduce tiae crimē
at in quo reprehendantur. Nec est in quo aquā potantes tanq̄ etiā temu
infames notari possent, Temulentia uero crimē si cuiipiā etiā lenti eru
temulento obiiciatur statim erubescit, uel ex nomine solo co bescunt
gnoscens, q̄ nullum probrū turpius inueniri potest ipsa ebrie
tate. Vnde Achilles Homericus nihil inuenit quo magis pro
scinderet & lacefferet Agamemnonem regem, quā ut eum ui
no pressum & temulentum appellaret. Vnde etiam Monaca
diui Augustini mater p̄signis alioquin matrona in omni uir
tutum & perfectionis genere cum ab ancilla ferua per insult
tationem amariorem merobibula uocaretur, tam foedum &
erubescendum id maledictum esse credidit, ut mox ebrietatis
uitio & cōsuetudine bibendi damnata ad sobrietatem rediit,
nec deinceps aliter uinū biberit nisi bene aqua dilutum. San
ctus Paulus item tam abominandum uitium credidit ebrieta Cū ebriis
tem, ut Corinthiis scribat, q̄ cum homine qui ebriosus sit etiā sicut cum
si frater esset cibum non capiant, sicut cum fornicariis & aliis fornicariis
infamibus. Scripsi, inquit, uobis non commisceri fornicariis. & infami
Si is q̄ frater noīat̄ inter uos est fornicator, aut auarus, aut ido bus nō esse
lis seruiēs, aut maledic⁹, aut ebrosus, aut rapax, cū huiusmodi comeden
nec cibū sumere, Eo q̄, ut Hiero. ait, Vēter mero aëstuas defaci dum
li spumat i libidinē & fornicationē. Hinc ē dictū ex Gen. q̄ spi
rit⁹ imūdu⁹ habitet in sepulchris i. luxuria q̄ imūdu⁹ facit habi
tat i gulosis & ebriosis q̄ sepulchra sūt luxuria. Quid. n. Venus
ebria curat? Iguinis & capitis q̄ sint discrimina nescit, ait Iuue.
Sepulchrū siq̄dē ē patēs guttur eorū, ait David. In q̄ sepulchra Spūs imū
dæmones etiā petierūt itrare sub porci noīe exp̄sso, ut ē apud dus habi
Lucā. Manifestū. n. nobis ē ex Boetii phica cōsol. li. iiii. hoīes p̄ tat i sepul
hæc uitia in diuersa trāssformari beluas, eosq̄ i malitiā uersos chris. i.
humanā amittere naturā, nā sicut ultra hoīem quēq̄ puehere ebriis.
sola pbitas possit, ita necesse ē ut q̄s ab humana cōditiōe deie
cit, ifra hoīs meritū detrudat i pbitas. Si. n. hō, inq̄, foedis imū
disq̄ libidibus imergit, sordidæ suis uoluptate detinet, Si aua
ricia feruet alienarū opū uolēt⁹ ereptor, similē lupo dixeris.

Si ferox, inquietus, linguam litigiis & maledictis exercet? Cani illum comparabis. Si insidiator occultus surripuisse fraudibus gaudet, uulpeculis exequetur. Si pauidus & fugax non metuenda formidet ceruis similis habeatur. Si segnis ac stupidus torpeat, asinum uiuit. Si uini intemperantia ac ebrietate ratione obruit, omni belua deterior habeatur. Ita fit ut qui probitate deserta homo esse desierit, cum in diuinam conditionem transire non possit uertatur in beluam. Quid? quod illi qui ebrietatis foeditate notati semel fuerint, nunquam postea in consilium sapientum hominum admittantur, nec quippiam illis committitur, quod a secretis sit, Et quod aquam potantibus tanquam in nulla re suspectis tuto uideamus committi, Nimirum ob id (ut Plinius consilia non nisi uerbis utar) quia tanto labore constat ebrietas, quod mentem admitti, & mutet, ac furorem gignat in mali impetum & boni obliuionem.

Ebrios in titur, quod a secretis sit, Et quod aquam potantibus tanquam in nulla re suspectis tuto uideamus committi, Nimirum ob id (ut Plinius consilia non nisi uerbis utar) quia tanto labore constat ebrietas, quod mentem admitti, & mutet, ac furorem gignat in mali impetum & boni obliuionem.

Ex ebrietas Cum autem homo ebrietate corrumpitur, tunc auidi matronam oculi licentur, tunc graui produnt marito, tunc animi secreta proferuntur, alii testamenta sua nuncupant, alii mortifera loquuntur, redituraeque per iugulum uoces non continent, Quam te iucundum multis ita interemptis uulgoque ueritas iam attributa uino est nephas. Interea ut optime cadat solem orientem non uident, ac minus diu uiuunt, hinc pallor est & genarum pendulae, oculorum hucera & lippitudo, manus tremulae effundentes plena uasa, lingua ligata, & quae sit praesens poena furiales somni & inuis nocturna, primumque summum ebrietatis libido portetosa ac iucundum nephas, postera die ex ore halitus foetidi uelut de sepulchro & grauissima in capite punctiones, ac fere omnium rerum obliuio, morsque memoriae, rapere se ita uitam praedicant, cum priorem diem quotidie perdant, illi uero & uenientem.

Aquae beneficio Ex his plane constat quam minus iuste aqua accusetur, cui tot insunt uirtutes. Quanta denique illi inferatur iniuria, cuius beneficio nullus carere potest. Vinum autem tot rerum malorum, tot inconuenientiarum occasio laudatur, tanto appetitu exquiritur, ut quandoque melius sit, si eius usum homo nunquam nouisset. ¶ Habes mi domine LADISLAE opinionis meae argumentorumque propositorum & enucleationem & de

fensionem. Qui tanta alioquin in me ferebaris acerbitate, dum in ea parte tibi contrarius essem, ut plane me infelicem existimares, & extra rationem duci, qui ita temerarie uino audere praefere aquae mysteria, eos uero plane nec in numero hominum computares, tanquam omni & humana societate priuatos, & a mundi felicitate exclusos, qui fortassis abstemii sint, Felicitissimi & uino penitus careant. Qui nimirum si corrupta hominum iu mos esse illud dicitur non essent, soli uideantur non tantum omnium felices los qui uinum sed etiam dii terrarum, nouissime & in caelis cum diis nectare ui non bibunt. sturi, unde temulenti sitientes ne guttam aquae impetrare poterunt, ut linguam refrigerarent, quam prius contempserunt gustare. Quis enim rerum naturae plus debeat, quae ita cum eis benigne egerit, ut eos a principio ab infelicitate humana & tot periculis rerum humanarum, quae ex uino ut plurimum euenire solent, penitus immunes reddiderit? Quod si denique aquam praetulerim uino, ecce uides quam praeter temeritatem feci, & quibus testimoniis opiniones meas firmauerim. Quod si uerum dixi quod fortassis displiceat, non mihi imputes, sed materiae & uino, qui illud nec ita uituperauerim ut abstemius, qui dudum conuersus confirmo fratres, ut modum & mediocritatem in Solum exhibendo seruare sciant. Nec ita laudauerim ut uel Scythifare cessum ui uel Thracifare uidear, tanquam uel hoc pro felici habeam num bibetomine si uestis aut mensa illo perfundatur, Sed excessum in eo di impro uituperio, qui comuniter ex eo prouenire solet, hoc est ipsam bandum ebrietatem tanquam fomitem & materiam omnium uitiorum Laudo autem semper id quod intra rationis terminos consistit. Quandoquidem Est modus in rebus sunt certi denique fines Quos ultra citraque nequit consistere rectum. Et quare a se in omnibus rebus habeatur mediocritas. Vale.

PERORATIO

¶ Ad te uero eminentissime Antistes ista dedi tanquam ad patrem & dominum in his iudicem tuam amplitudinem non ita eligens, ut uel uinum condemnans (quod utique nullus pro tota Hungaria condemnare auderet) uel aquam laudans pro

me tanquam uiolenter sententiam exposcam, Sed ut ipsi ueritati ita faueas, nō personarum, sed iudicialis officii delectum
Darius rex habens, quemadmodum Darius olim Persarum rex, qui inter ueritatem tres regii lateris custodes de uino & ueritate disceptaſt. Non uino præ uinum (prout in Ecclesiasticis ueteris testamenti historiis habetur) ueritati, Sed ueritatem uino prætulit, quæ de uino utiq; et fortior est & dignior, Quam omnis terra inuocat cœlum benedicit, & omnia opera tremunt ante faciem eius, In qua ut in uino & cum uino nihil iniquum sit, nec apud eam sit accipere personas aut differentias. Sed quæ oibus quod iustum est & æquum pure & simpliciter tribuat & administret.

F I N I S

**Hagenau ex Academia Thomæ Anshelmi
mense Iulio. Anno M. D. XVII.**

